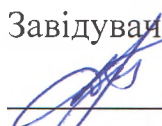

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Факультет морського права
Кафедра морського та господарського права

«Допущений до захисту»

Завідувач кафедри

 К. О. Дубова

« » 2025 р.

УДК 338.24:351.86(477)

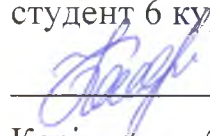
КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

на тему:

**«ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛADOVA
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ»**

Виконав:

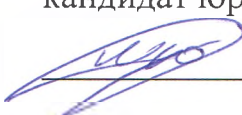
студент 6 курсу, групи 6511м

 Киш В. В.

Керівник роботи:

доцент кафедри морського та
господарського права,

кандидат юридичних наук, доцент

 Дубинський І. Ю.

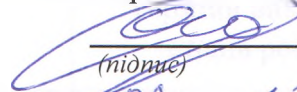
Миколаїв – 2025 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Факультет морського права

Кафедра морського та господарського права
Спеціальність 081 Право
Освітня програма Право

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Гарант освітньої програми

(підпис) **О. Ю. Дубинський**
«09» 12 2025 р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Студенту

Кишу Василю Васильовичу
(Прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: **«Економічна безпека як складова національної безпеки України»**

Керівник роботи **к.ю.н., доцент Дубинський Ігор Юрійович**

Затверджені наказом ректора **№ 1155-уч від « 30 » вересня 2025 року**

2. Термін подання роботи: 08.12.2025 року

3. Вихідні дані до роботи: **чинне законодавство, фахова література, матеріали конференцій, репозитарій університету**

4. Перелік питань, що належать до розробки (найменування розділів) _____

Розділ 1. Теоретико-правові основи економічної безпеки

Розділ 2. Система забезпечення економічної безпеки в Україні

Розділ 3. Шляхи вдосконалення правового забезпечення економічної безпеки України

5. Перелік презентаційних матеріалів **виконаний в програмі Power Point**

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
	<u>Сторонні консультанти до підготовки розділів роботи не залучалися</u>		

7. Дата видачі завдання **06 вересня 2025 року**

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Номер	Назва етапів роботи	Терміни виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вивчення літературних джерел з предмета дослідження	вересень 2025 р.	виконано
2.	Складання розгорнутого плану роботи та ознайомлення керівника з планом кваліфікаційної роботи	вересень 2025 р.	виконано
3.	Написання розділу 1	вересень 2025 р.	виконано
4.	Написання розділу 2	жовтень 2025 р.	виконано
5.	Написання розділу 3	листопад 2025 р.	виконано
6.	Оформлення кваліфікаційної роботи	до 25 листопада 2025 р.	виконано
7.	Передача кваліфікаційної роботи науковому керівнику для написання відгуку	до 27 листопада 2025 р.	виконано
8.	Передача кваліфікаційної роботи рецензенту для рецензування	до 30 листопада 2025 р.	виконано
9.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	09 грудня 2025 р.	виконано
10	Захист кваліфікаційної роботи	23 грудня 2025 р.	виконано

Студент

Киш В. В.

Керівник роботи

Дубинський І. Ю.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	4
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	9
1.1. Поняття та сутність економічної безпеки	9
1.2. Економічна безпека як складова національної безпеки: теоретичний підхід	14
1.3. Нормативно-правова база забезпечення економічної безпеки в Україні	19
РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ	28
2.1. Інституційна структура забезпечення економічної безпеки	28
2.2. Роль органів державної влади у формуванні та реалізації політики економічної безпеки	33
2.3. Взаємодія держави та приватного сектору в забезпеченні економічної безпеки	38
2.4. Правові виклики та загрози економічній безпеці України: вплив глобалізації та тіньова економіка і корупція	43

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	55
3.1. Міжнародний досвід забезпечення економічної безпеки та його імплементація в Україні	55
3.2. Розробка ефективної законодавчої бази у сфері економічної безпеки	59
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69

АНОТАЦІЯ

Киш В. В. Економічна безпека як складова національної безпеки України – кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Випускова кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «магістр» (081 Право). – Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, Миколаїв, 2025.

Кваліфікаційна робота присвячена комплексному дослідженню сутності, правового значення та елементного складу економічної безпеки як складової національної безпеки України. Проаналізовано чинне законодавче регулювання, виявлено системні проблеми, що виникають у процесі забезпечення економічної безпеки як складової національної безпеки України, та обґрунтовано шляхи його вдосконалення.

У першому розділі *«Теоретико-правові основи економічної безпеки»* розкрито поняття та сутність економічної безпеки. Охарактеризовано теоретичний підхід до економічної безпеки як складової національної безпеки: Проаналізовано нормативно-правову базу забезпечення економічної безпеки в Україні.

У другому розділі *«Система забезпечення економічної безпеки в Україні»* проаналізовано інституційну структуру забезпечення економічної безпеки. Детально розглянуто роль органів державної влади у формуванні та реалізації політики економічної безпеки. Досліджено взаємодію держави та приватного сектору в забезпеченні економічної безпеки. З'ясовано вплив глобалізації та тіньової економіки і корупція як правових викликів та загроз економічній безпеці України.

Третій розділ *«Шляхи вдосконалення правового забезпечення економічної безпеки України»* присвячений аналізу міжнародного досвіду забезпечення економічної безпеки та його імплементації в Україні. Обґрунтовано розробку ефективної законодавчої бази у сфері економічної безпеки.

У Висновках підведено підсумки та констатовано, що, економічна безпека є фундаментальною складовою національної безпеки України, оскільки вона забезпечує стійкість економічної системи, соціальну стабільність та здатність держави протистояти внутрішнім і зовнішнім викликам. У сучасних умовах глобалізації та зростання геополітичних ризиків економічна безпека набуває стратегічного значення, впливаючи на всі сфери суспільного життя. Аналіз основних загроз, таких як фінансова нестабільність, енергетична залежність, кіберзагрози та корупція, свідчить про необхідність інтегрованого підходу до формування механізмів її забезпечення. Важливим є впровадження ефективної нормативно-правової бази, що регулюватиме економічні процеси, а також розвиток інституційної спроможності держави. Успішне забезпечення економічної безпеки сприятиме сталому економічному розвитку, підвищенню добробуту населення та зміцненню суверенітету України на міжнародній арені.

Ключові слова: економіка, економічна безпека, національна безпека, правове регулювання, інституційна спроможність, механізми забезпечення економічної безпеки.

ВСТУП

Актуальність теми. Економічна безпека є фундаментальним елементом системи національної безпеки будь-якої держави, адже саме вона забезпечує стабільність, стійкість та конкурентоспроможність національної економіки в умовах глобалізації, геополітичних викликів та внутрішніх трансформацій. Для України, яка перебуває в процесі реформування економічної системи, інтеграції до європейського простору та протистояння зовнішнім і внутрішнім загрозам, питання економічної безпеки набуває особливого значення.

Поняття економічної безпеки охоплює широкий спектр аспектів, включаючи фінансову стабільність, енергетичну незалежність, продовольчу безпеку, захист національного виробництва та інноваційний розвиток. Водночас, у сучасних умовах економічна безпека є не лише питанням внутрішньої політики, але й важливим чинником міжнародного співробітництва та інтеграції. Вона визначає здатність держави протистояти зовнішнім економічним загрозам, таким як санкції, торговельні війни чи макроекономічні кризи, а також забезпечувати захист стратегічних ресурсів і критичної інфраструктури.

В Україні питання економічної безпеки особливо актуалізувалося внаслідок військової агресії, що супроводжується руйнуванням інфраструктури, втратою промислового потенціалу на тимчасово окупованих територіях та зростанням залежності від зовнішньої фінансової підтримки. У цьому контексті формування ефективної системи економічної безпеки стає ключовим завданням державної політики. Воно передбачає не лише створення відповідної правової бази й інституційного механізму, але й розробку стратегій щодо зміцнення економічної стійкості, диверсифікації джерел енергопостачання, стимулювання інвестицій та підтримки малого і середнього бізнесу.

Теоретичну основу дослідження склали праці Т. Білоуса, А. Берлава, Т. Коломоець, В. Заросила, В. Геєця, Т. Гладченко, Л. Акімової, В. Бойка, О. Барановського, З. Живко та ін.

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз основних складових економічної безпеки України, виявлення сучасних викликів та загроз у цій сфері, а також визначення шляхів їх подолання.

Для досягнення цієї мети визначено низку послідовних *завдань*:

розкрити поняття та сутність економічної безпеки;

охарактеризувати теоретичний підхід до економічної безпеки як складової національної безпеки;

проаналізувати нормативно-правову базу забезпечення економічної безпеки в Україні;

вивчити інституційну структуру забезпечення економічної безпеки;

з'ясувати роль органів державної влади у формуванні та реалізації політики економічної безпеки;

дослідити взаємодію держави та приватного сектору в забезпеченні економічної безпеки;

з'ясувати вплив глобалізації та тіньової економіки і корупції як правових викликів та загроз економічній безпеці України;

здійснити аналіз міжнародного досвіду забезпечення економічної безпеки та його імплементації в Україні;

обґрунтувати розробку ефективної законодавчої бази у сфері економічної безпеки.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі забезпечення економічна безпеки як складової національної безпеки України.

Предметом дослідження виступає економічна безпека як складова національної безпеки України.

Методологічна основа дослідження. У процесі підготовки магістерської кваліфікаційної роботи використовувалися такі методи дослідження: системний підхід, який дозволив розглянути економічну безпеку як комплексну складову національної безпеки, що взаємодіє з іншими її елементами; метод аналізу та синтезу, завдяки якому було здійснено розчленування досліджуваних явищ на окремі складові з подальшим їх узагальненням для формування цілісного

уявлення про об'єкт дослідження; порівняльний метод, що дозволив провести аналіз різних підходів до забезпечення економічної безпеки у контексті міжнародного досвіду; статистичний метод, який забезпечив обробку кількісних даних для визначення тенденцій та закономірностей у сфері економічної безпеки; нормативно-правовий метод, що сприяв аналізу законодавчої бази України у сфері економічної та національної безпеки, а також виявленню прогалин і недоліків у правовому регулюванні; прогностичний метод, який дозволив оцінити можливі сценарії розвитку економічної ситуації в Україні з огляду на сучасні виклики та загрози. Усі зазначені методи були інтегровані у межах комплексного підходу, що забезпечило всебічність і глибину дослідження.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, 9 підрозділів, висновків та списку використаних джерел, який складається з 80 найменувань. Загальний обсяг роботи становить 75 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

1.1. Поняття та сутність економічної безпеки

Економічна безпека є однією з ключових складових національної безпеки держави, яка забезпечує стабільний розвиток економіки, захист її стратегічних інтересів та створення умов для соціально-економічного благополуччя громадян. У сучасних умовах глобалізації та зростання ризиків, пов'язаних із економічними кризами, питання економічної безпеки набуває особливої актуальності.

Поняття економічної безпеки має багатоаспектний характер і розглядається через призму різних наукових підходів. Згідно з визначенням, представленим у «Business Dictionary» [1], економічна безпека охоплює здатність держави забезпечувати стабільність економіки, захищати ресурси та гарантувати економічну стійкість перед зовнішніми і внутрішніми загрозами. Особливу увагу приділяється захисту ключових галузей економіки, які є критично важливими для функціонування держави.

Крістіан Гудвін у своїй праці «National Security in classical political economy» [2] підкреслює взаємозв'язок між економічною безпекою та національною безпекою, зазначаючи, що економічна стабільність є основою політичної стійкості держави. В історичному контексті економічна безпека розглядається як важливий фактор розвитку держави, що впливає на її здатність протистояти зовнішнім викликам.

Вивчаючи праці Л.М. Акімової, можна виділити кілька етапів становлення концепції економічної безпеки. Вона звертає увагу на зарубіжний досвід формування механізмів економічної безпеки, зокрема у країнах Європи та США, де акцент робиться на створенні систем раннього попередження ризиків та кризових ситуацій. Вітчизняний досвід демонструє поступове формування концептуальних засад економічної безпеки через удосконалення нормативно-правової бази та розвиток інституційних механізмів [3].

Економічна безпека є однією з ключових категорій сучасної правової науки, яка перебуває на перетині економіки, права та національної безпеки. Її забезпечення є важливим елементом стабільного функціонування держави, захисту її суверенітету, а також гарантії прав і свобод громадян. У цьому контексті важливо чітко визначити сутність економічної безпеки, її правову природу та механізми забезпечення.

Економічна безпека визначається як стан національної економіки, за якого забезпечується її стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатність до саморозвитку та ефективного функціонування в інтересах суспільства й держави. У правовій площині це поняття охоплює систему норм, принципів та механізмів, спрямованих на захист економічних інтересів держави, суб'єктів господарювання та громадян.

В українському законодавстві економічна безпека розглядається як складова національної безпеки. Згідно зі статтею 3 Закону України «Про національну безпеку України», економічна безпека є одним із пріоритетних об'єктів захисту. Важливо зазначити, що це поняття охоплює широкий спектр питань, включаючи фінансову стабільність, енергетичну незалежність, інвестиційну привабливість, захист національного виробника тощо.

Сутність економічної безпеки полягає у забезпеченні таких умов, за яких держава здатна ефективно протидіяти економічним загрозам, зберігати стабільність економічної системи та створювати передумови для її розвитку. У правовому аспекті це означає розробку та реалізацію нормативно-правових актів, які регулюють відносини у сфері захисту економічних інтересів.

Економічна безпека має багатовимірний характер і включає такі ключові аспекти:

1. Фінансова безпека – стабільність банківської системи, запобігання фінансовим кризам, контроль над державним боргом.
2. Енергетична безпека – забезпечення незалежності від зовнішніх постачальників енергоресурсів, розвиток власних джерел енергії.
3. Інноваційна безпека – підтримка науково-технічного розвитку, захист

інтелектуальної власності.

4. Інвестиційна безпека – створення сприятливого клімату для внутрішніх і зовнішніх інвестицій.

5. Соціально-економічна безпека – забезпечення високого рівня життя населення, мінімізація бідності та нерівності.

Правове регулювання економічної безпеки є комплексним процесом, який охоплює різні галузі права: конституційне, адміністративне, господарське, фінансове та міжнародне право. Ключовими завданнями правового забезпечення є:

1. Розробка ефективного законодавства. Держава повинна створювати нормативно-правову базу, яка забезпечує належний рівень захисту економічних інтересів. Це включає прийняття законів про конкуренцію, антимонопольне регулювання, захист прав споживачів тощо.

2. Контроль і нагляд. Важливою складовою правового забезпечення є діяльність органів державного контролю, таких як Антимонопольний комітет України, Національний банк України та інші установи, які здійснюють моніторинг за дотриманням економічного законодавства.

3. Правове реагування на загрози. У разі виникнення кризових ситуацій держава повинна мати механізми швидкого реагування: введення санкцій, обмежувальних заходів або мобілізації ресурсів.

4. Міжнародне співробітництво. У сучасному глобалізованому світі економічна безпека неможлива без співпраці з іншими країнами. Україна бере активну участь у міжнародних організаціях, таких як Світова організація торгівлі (СОТ) та Міжнародний валютний фонд (МВФ), що сприяє зміцненню її економічної позиції.

Сучасний стан світової економіки створює низку викликів для забезпечення економічної безпеки держави. Серед основних загроз можна виділити:

1. Зовнішні загрози: економічні санкції, залежність від імпорту стратегічно важливих ресурсів, нестабільність світових ринків.

2. Внутрішні загрози: корупція, тіньова економіка, неефективне управління державними ресурсами.

3. Технологічні ризики: кібератаки на фінансові установи, витік конфіденційної інформації.

Для ефективного протистояння цим загрозам необхідна комплексна політика держави, яка базується на правових засадах.

Економічна безпека є фундаментальною складовою національної безпеки України. Її забезпечення вимагає чіткої правової регламентації та ефективного функціонування державних інституцій. У сучасних умовах важливо не лише реагувати на існуючі виклики, але й створювати умови для попередження потенційних загроз. Лише за умови гармонійної взаємодії права, економіки та політики можливо досягти високого рівня захищеності національних інтересів і сталого розвитку країни.

О.І. Амоша у своїх дослідженнях наголошує на важливості концептуального визначення економічної безпеки як системи заходів, спрямованих на забезпечення стійкості економіки до зовнішніх і внутрішніх загроз. Він підкреслює роль державного управління у формуванні ефективного механізму забезпечення економічної безпеки, який включає моніторинг ризиків, адаптацію до змін у зовнішньому середовищі та розробку превентивних заходів [4].

В.Г. Андрійчук пропонує систему критеріїв вимірювання рівня економічної безпеки, серед яких виділяються:

1. Стабільність фінансової системи – оцінка макроекономічних показників, таких як рівень інфляції, державний борг та платіжний баланс.

2. Рівень технологічного розвитку – здатність держави впроваджувати інновації та підтримувати конкурентоспроможність на світовому ринку.

3. Енергетична незалежність – забезпечення стійкого постачання енергоресурсів та мінімізація залежності від імпорту.

4. Соціальна стабільність – рівень добробуту населення, доступ до основних соціальних послуг та мінімізація соціальних ризиків [5].

Аналізуючи стан економічної безпеки України, автор пропонує превентивні заходи її зміцнення, серед яких ключовими є диверсифікація джерел постачання енергоресурсів, підтримка малого та середнього бізнесу, а також удосконалення системи фінансового моніторингу.

Економічна безпека не обмежується лише національним рівнем; вона також є важливою складовою функціонування окремих підприємств. О.В. Ареф'єва та Т.Б. Кузенко у своїй праці «Планування економічної безпеки підприємств» акцентують увагу на необхідності розробки стратегій управління ризиками для бізнес-структур. Автори пропонують впровадження системи планування, яка враховує як внутрішні, так і зовнішні загрози для діяльності підприємств [6].

Особливу увагу приділяється питанням фінансової стійкості підприємств, захисту інформаційних ресурсів та забезпеченню кадрової політики, спрямованої на підвищення професійного рівня працівників. Планування економічної безпеки підприємств є важливим елементом загальної системи національної економічної безпеки, оскільки саме підприємства формують основу економіки держави.

Економічна безпека є багатогранним поняттям, яке охоплює широкий спектр аспектів – від національного рівня до рівня окремих підприємств. Її забезпечення потребує комплексного підходу, який включає аналіз ризиків, розробку механізмів їх мінімізації та створення умов для стабільного розвитку економіки.

На основі аналізу праць зазначених авторів можна зробити висновок, що ключовими завданнями у сфері економічної безпеки є:

- Створення ефективної нормативно-правової бази;
- Розвиток інституційних механізмів моніторингу та реагування на загрози;
- Забезпечення фінансової, енергетичної та соціальної стабільності;
- Підтримка інноваційного розвитку та технологічної незалежності.

Таким чином, економічна безпека виступає не лише як фактор захисту національних інтересів, але й як основа для сталого розвитку держави в умовах

глобальних викликів та змінюваного світового порядку.

1.2. Економічна безпека як складова національної безпеки: теоретичний підхід

Економічна безпека є фундаментальною складовою національної безпеки будь-якої держави. Це явище охоплює широкий спектр питань, пов'язаних із захистом економічних інтересів держави, забезпеченням стабільного розвитку економіки, збереженням її суверенітету та конкурентоспроможності в умовах глобалізації. У сучасних умовах, коли світ стикається з численними викликами, такими як економічні кризи, транснаціональні загрози та геополітична нестабільність, дослідження економічної безпеки набуває особливого значення.

Економічна безпека як наукова категорія досліджується в рамках міждисциплінарного підходу. Вона охоплює аспекти економіки, права, політики та міжнародних відносин. Як зазначає О. Барановський, визначення показників економічної безпеки є ключовим завданням для аналізу стану економіки та її здатності протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам [17]. Автор наголошує, що економічна безпека включає такі показники, як рівень інфляції, державний борг, обсяги зовнішньої торгівлі, стан банківської системи та інші макроекономічні індикатори.

В. В. Бойко підкреслює еволюційний характер розвитку концепції економічної безпеки. У своїй роботі він зазначає, що економічна безпека держави є динамічним явищем, яке змінюється під впливом історичних, соціально-економічних та політичних умов [18]. Зокрема, автор акцентує увагу на необхідності адаптації механізмів забезпечення економічної безпеки до нових викликів, таких як цифровізація економіки та глобалізація.

Сучасні виклики вимагають від держав не лише внутрішньої стабільності, але й ефективного міжнародного співробітництва. У цьому контексті важливим є аналіз праці О. Д. Буковської та Н. Н. Пойди-Носик, які досліджують економічну безпеку України у контексті транскордонного співробітництва [19].

Автори наголошують, що інтеграція України у світову економіку створює як нові можливості, так і ризики для економічної безпеки. Основними загрозами вони вважають нелегальну міграцію, контрабанду та відтік капіталу.

У свою чергу, Яковик І., Білоусов Є. та Єфремова К. у своїй статті аналізують виклики європейської інтеграції для економічного суверенітету держави [11]. Вони підкреслюють, що інтеграція до Європейського Союзу вимагає від країн-членів гармонізації законодавства, реформування економічних інститутів та адаптації до високих стандартів конкурентоспроможності. Це створює додаткове навантаження на національні економіки та може становити загрозу для їхньої стабільності.

Економічна безпека є однією з ключових складових національної безпеки будь-якої держави. В умовах глобалізації, інтеграційних процесів та динамічних змін світової економіки питання забезпечення економічної безпеки набуває особливого значення. Ця категорія охоплює широкий спектр аспектів, які впливають на стабільність держави, її здатність захищати національні інтереси, забезпечувати добробут громадян та адаптуватися до зовнішніх і внутрішніх викликів.

Економічна безпека визначається як стан національної економіки, який забезпечує її стійкість до зовнішніх і внутрішніх загроз, здатність до самодостатнього розвитку, а також ефективне функціонування в умовах кризових явищ. Вона є системним феноменом, що поєднує економічні, соціальні, політичні, правові та інші аспекти.

Законодавче визначення економічної безпеки в Україні закріплене у Стратегії національної безпеки України, де вона розглядається як важливий елемент загальної системи захисту державних інтересів. Водночас у науковій літературі існують різні підходи до трактування цієї категорії. Одні дослідники акцентують увагу на макроекономічних показниках, такі як рівень ВВП, інфляція чи безробіття, інші – на структурних аспектах, включаючи енергетичну незалежність, фінансову стабільність та технологічний розвиток.

Економічна безпека є багатовимірною категорією, яка включає декілька

ключових компонентів:

1. Фінансова безпека – забезпечення стабільності фінансової системи держави, контроль над інфляційними процесами, зменшення рівня зовнішньої заборгованості.

2. Енергетична безпека – здатність держави забезпечувати себе енергоресурсами у необхідній кількості та за прийнятними цінами.

3. Технологічна безпека – розвиток національного науково-технічного потенціалу, захист критичних технологій від незаконного використання чи передачі.

4. Продовольча безпека – гарантування доступу населення до якісних продуктів харчування у достатній кількості.

5. Соціальна безпека – підтримка стабільного рівня життя населення, зниження рівня бідності та соціальної нерівності.

6. Інвестиційна безпека – створення сприятливих умов для залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій при збереженні контролю над стратегічними галузями.

Економічна безпека держави піддається впливу різноманітних загроз, які можна умовно розділити на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх загроз належать корупція, тіньова економіка, неефективне управління державними ресурсами, демографічні проблеми та низька продуктивність праці. Зовнішні загрози включають економічний тиск з боку інших держав, нестабільність світових ринків, залежність від імпорту критично важливих ресурсів та міжнародні санкції.

Окремо слід виділити гібридні загрози, які поєднують економічні, інформаційні та політичні інструменти впливу. Наприклад, маніпуляції на ринках енергоресурсів або використання фінансових санкцій як засобу політичного тиску можуть мати серйозні наслідки для економічної стабільності держави.

Держава відіграє ключову роль у формуванні ефективної системи економічної безпеки. Основними завданнями є розробка та реалізація стратегій

економічного розвитку, створення сприятливого бізнес-середовища, боротьба з корупцією та нелегальною економічною діяльністю. Важливою складовою є також забезпечення прозорості бюджетного процесу та ефективності використання державних фінансів.

Особливу увагу слід приділити законодавчому регулюванню у сфері економіки. Розробка відповідних законодавчих механізмів дозволяє створити правову базу для захисту національних економічних інтересів. Наприклад, такі закони можуть регулювати питання державних закупівель, контроль за інвестиціями у стратегічно важливі галузі або захист критичної інфраструктури.

Ефективне забезпечення економічної безпеки потребує чіткої координації між різними органами влади. У цьому контексті важливу роль відіграють такі інституції, як Рада національної безпеки і оборони України (РНБО), Міністерство економіки України, Національний банк України та правоохоронні органи.

Крім того, важливим є залучення недержавних організацій, аналітичних центрів та академічної спільноти до розробки рекомендацій щодо підвищення рівня економічної безпеки. Співпраця між державним і приватним секторами також може сприяти швидшій адаптації до нових викликів.

Одним із ключових аспектів забезпечення економічної безпеки є розробка стратегії та механізмів її зміцнення. Т. Г. Васильців у своїй монографії пропонує комплексний підхід до вирішення цього завдання [20]. Автор визначає основні напрями формування стратегії економічної безпеки підприємництва в Україні, серед яких: створення сприятливого інвестиційного клімату, підтримка малого і середнього бізнесу, боротьба з корупцією та оптимізація податкової політики.

Також важливо враховувати міждисциплінарний підхід до аналізу економічної безпеки, запропонований К. Жукровською [12]. Авторка наголошує на необхідності інтеграції економічних і правових механізмів для забезпечення сталого розвитку держави. Вона підкреслює роль міжнародного права у регулюванні економічних відносин та запобіганні конфліктам між країнами.

Економічна безпека є невід'ємною складовою національної безпеки, яка

забезпечує стабільність і розвиток держави в умовах сучасних викликів. Аналіз праць провідних дослідників дозволяє зробити висновок про багатогранність цього явища та необхідність його міждисциплінарного вивчення. У сучасному світі забезпечення економічної безпеки вимагає комплексного підходу, який включає як внутрішні реформи, так і активну участь у міжнародному співробітництві.

З огляду на актуальність теми, подальші дослідження у сфері економічної безпеки повинні бути спрямовані на розробку нових механізмів захисту національних інтересів у контексті глобалізаційних процесів. Тільки таким чином можна забезпечити стійкий розвиток держави та її конкурентоспроможність на міжнародній арені.

Економічна безпека є невід'ємною складовою національної безпеки та основою стабільного розвитку держави. Її забезпечення вимагає комплексного підходу, який враховує як внутрішні особливості економіки країни, так і глобальні тенденції. У сучасних умовах особливого значення набуває розробка ефективних механізмів протидії загрозам економічній стабільності та зміцнення правової бази для захисту національних інтересів.

Таким чином, формування стратегії економічної безпеки має бути пріоритетом для державної політики України. Це дозволить не лише зміцнити позиції країни у світовій економіці, але й забезпечити високий рівень добробуту громадян та стійкість до кризових явищ.

1.3. Нормативно-правова база забезпечення економічної безпеки в Україні

Економічна безпека держави є однією з ключових складових національної безпеки, що визначає стійкість економічної системи до внутрішніх і зовнішніх загроз, а також здатність забезпечувати стабільний розвиток у довгостроковій перспективі. У сучасних умовах глобалізації, зростання економічної взаємозалежності та геополітичних викликів, питання нормативно-правового регулювання економічної безпеки набуває особливого значення для України.

Аналізуючи праці провідних вітчизняних і зарубіжних дослідників, можна виділити кілька ключових аспектів економічної безпеки. Відповідно до досліджень Murdoch, Knorr та Trager (2001) [23], економічна безпека охоплює захист національних економічних інтересів від зовнішніх впливів, таких як економічний шантаж, торговельні війни або фінансові кризи. Автори наголошують на необхідності системного підходу до оцінювання вразливостей економіки, що дозволяє ефективніше прогнозувати ризики та розробляти механізми їх мінімізації.

У свою чергу, Raczkowski (2012) [24] звертає увагу на виклики для управління економічною безпекою у XXI столітті. Він підкреслює важливість інтеграції державного управління з приватним сектором для формування ефективної системи моніторингу та реагування на загрози. Зокрема, автор вказує на необхідність розробки гнучких стратегій, які враховують динамічний характер сучасних економічних процесів.

В Україні питання економічної безпеки регулюється широким спектром нормативно-правових актів, які охоплюють різні аспекти економічної діяльності. Національна стратегія забезпечення економічної безпеки базується на положеннях Конституції України [25], Закону України «Про національну безпеку» [26] та інших галузевих законодавчих актах. Разом із тим, як зазначає Власюк (2008) [27], існує потреба у вдосконаленні теоретичних і практичних підходів до формування системи економічної безпеки, яка відповідала б

сучасним викликам.

Економічна безпека є однією з ключових складових національної безпеки, яка забезпечує стабільність та розвиток держави. В Україні нормативно-правова база, що регулює питання економічної безпеки, формується на основі Конституції України, законодавчих актів, підзаконних нормативних актів та міжнародних договорів.

Конституція України є основним законом, що визначає основи економічної безпеки держави. Згідно зі статтею 17 Конституції, забезпечення економічної безпеки є однією з основних функцій держави. У статті 13 закріплено, що держава гарантує захист прав усіх суб'єктів власності та господарювання, а також соціальну спрямованість економіки, що є важливими елементами економічної безпеки [25].

Серед ключових законодавчих актів, які регулюють питання економічної безпеки в Україні, можна виділити наступні:

1. Закон України «Про національну безпеку України» [33]. Цей закон визначає економічну безпеку як складову національної безпеки та окреслює основні загрози у цій сфері, серед яких: тіньова економіка, корупція, монополізація ринків, неефективне використання ресурсів тощо.

2. Закон України «Про Раду національної безпеки і оборони України» [34]. Цей нормативний акт закріплює повноваження РНБО у сфері економічної безпеки, включаючи розробку стратегій і координацію діяльності органів виконавчої влади.

3. Закон України «Про засади державної регіональної політики» [35]. У цьому законі акцентується увага на необхідності забезпечення економічного розвитку регіонів як засобу зміцнення економічної безпеки держави.

4. Закон України «Про запобігання корупції» [36]. Корупція є однією з найбільших загроз економічній безпеці, тому цей закон спрямований на мінімізацію її впливу через створення механізмів прозорості та підзвітності.

5. Закон України «Про державну таємницю» [37]. У цьому документі визначено порядок захисту інформації, яка має значення для економічної

безпеки.

Крім законів, питання економічної безпеки регулюються численними підзаконними актами. Наприклад:

- Постанови Кабінету Міністрів України щодо управління державними ресурсами та захисту стратегічних галузей.
- Накази Міністерства фінансів України щодо боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму.
- Рішення Національного банку України, які регулюють фінансово-кредитну сферу та забезпечують стабільність банківської системи.

Одним із ключових елементів нормативно-правової бази є стратегія забезпечення фінансової стабільності держави. Вона включає заходи щодо контролю за бюджетним дефіцитом, управління державним боргом та забезпечення стійкості банківської системи. Як відзначає Геєць із співавторами (2006) [28], моделювання економічної безпеки повинно враховувати не лише макроекономічні показники, але й регіональні та галузеві особливості.

Попри існування розвиненої нормативно-правової бази, в Україні все ще спостерігаються значні проблеми у сфері забезпечення економічної безпеки. Серед основних викликів можна виділити:

1. Недостатня координація між органами державної влади. Як зазначає Вівчар (2014) [29], ефективність моніторингу економічної безпеки залежить від налагодження комунікації між різними інституціями, що відповідальні за реалізацію економічної політики.
2. Зовнішньоекономічні загрози. Зокрема, санкційна політика інших держав, торговельні обмеження та нестабільність світових ринків створюють додатковий тиск на національну економіку.
3. Корупція та тіньова економіка. Ці явища значно ускладнюють реалізацію заходів із забезпечення економічної безпеки, підриваючи довіру до державних інституцій.

Україна є учасником багатьох міжнародних договорів і угод, які впливають на формування її нормативно-правової бази у сфері економічної безпеки. Серед

них:

- Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, яка передбачає гармонізацію законодавства у сфері економіки [38].
- Конвенція ООН проти корупції, що сприяє впровадженню антикорупційних стандартів [39].
- Угоди з Міжнародним валютним фондом та Світовим банком, які визначають напрями реформ у фінансово-економічній сфері [40].

Міжнародна практика формування системи економічної безпеки може стати корисною для України. Як зазначає Гаман (2018) [30], країни Європейського Союзу активно розвивають механізми співпраці між державним і приватним секторами у сфері захисту критичної інфраструктури, фінансового моніторингу та боротьби з кіберзагрозами. Україна може адаптувати ці підходи з урахуванням власних реалій.

Одним із перспективних напрямів є впровадження цифрових технологій у систему моніторингу економічної безпеки. Це дозволить оперативніше реагувати на загрози та підвищити прозорість управлінських процесів. Крім того, важливим є розвиток аналітичних центрів, які б займалися прогнозуванням ризиків і розробкою рекомендацій для органів державної влади.

Нормативно-правова база забезпечення економічної безпеки в Україні потребує подальшого вдосконалення з урахуванням сучасних викликів і міжнародного досвіду. Необхідно розробити комплексний підхід до управління ризиками, що включатиме як правові, так і організаційні заходи. Лише за умов ефективної співпраці між усіма зацікавленими сторонами можна забезпечити стійкість національної економіки та її здатність протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам.

Для вирішення цих проблем необхідно вдосконалювати законодавство шляхом його адаптації до міжнародних стандартів, посилювати контроль за виконанням нормативних актів та розвивати інституційну спроможність органів влади.

Нормативно-правова база забезпечення економічної безпеки в Україні є

досить розгалуженою та охоплює різні аспекти економічного життя. Проте для досягнення високого рівня економічної безпеки необхідно продовжувати роботу над її удосконаленням, зокрема через боротьбу з корупцією, детінізацію економіки та гармонізацію із міжнародними стандартами. Лише за умов комплексного підходу до вирішення цих питань Україна зможе забезпечити стійкий економічний розвиток та захист своїх національних інтересів.

Отже, економічна безпека є однією з ключових категорій у сфері забезпечення національної безпеки держави, що визначає стійкість економічної системи до внутрішніх і зовнішніх загроз, її здатність забезпечувати стабільний розвиток та захист економічних інтересів на всіх рівнях. У результаті проведеного дослідження було виявлено низку важливих аспектів, які формують поняття та сутність економічної безпеки.

По-перше, економічна безпека є багатовимірним явищем, що охоплює різні рівні – від індивідуального до державного. Вона включає такі аспекти, як фінансова стабільність, енергетична незалежність, продовольча безпека, технологічна самодостатність та конкурентоспроможність на міжнародній арені. Цей підхід дозволяє комплексно оцінювати стан економіки та її здатність протистояти загрозам.

По-друге, сутність економічної безпеки полягає у створенні умов для сталого розвитку економіки шляхом ефективного використання ресурсів, мінімізації ризиків і загроз, а також забезпечення високого рівня життя населення. Важливо зазначити, що економічна безпека не обмежується лише захистом від кризових явищ, а й передбачає активне формування сприятливого середовища для розвитку.

По-третє, у дослідженні підкреслено важливість правового регулювання як основи для забезпечення економічної безпеки. Юридичні механізми сприяють встановленню чітких правил гри в економічній сфері, запобіганню корупції, захисту прав власності та підтримці чесної конкуренції. Таким чином, правова система виступає гарантом стабільності економічних відносин.

По-четверте, в умовах глобалізації зростає значення міжнародного

співробітництва у сфері економічної безпеки. Інтеграція у світові ринки та участь у міжнародних організаціях дозволяють країнам обмінюватися досвідом, залучати інвестиції та спільно протидіяти глобальним викликам, таким як фінансові кризи чи екологічні катастрофи.

Насамкінець, слід зазначити, що забезпечення економічної безпеки потребує системного підходу, який включає моніторинг загроз, розробку стратегій реагування та ефективну реалізацію політики. Успішне досягнення цього завдання можливе лише за умови координації зусиль держави, бізнесу та суспільства.

Таким чином, поняття та сутність економічної безпеки відображають її комплексний характер і важливість для стабільного функціонування суспільства. Подальші дослідження у цій сфері повинні бути спрямовані на вдосконалення методів аналізу ризиків і формування інноваційних підходів до забезпечення економічної стійкості.

Економічна безпека є фундаментальною складовою національної безпеки, оскільки забезпечує стійкість держави до внутрішніх і зовнішніх загроз, сприяє стабільності соціально-економічного розвитку та гарантує захист інтересів громадян. У статті було розглянуто теоретичні аспекти економічної безпеки, що дозволяють глибше зрозуміти її сутність, структуру та взаємозв'язок з іншими елементами національної безпеки.

Проведений аналіз показав, що економічна безпека охоплює широкий спектр компонентів, серед яких ключовими є фінансова, енергетична, продовольча, інвестиційна та інноваційна безпека. Кожен із цих компонентів має вирішальне значення для забезпечення стабільного функціонування економіки та зміцнення державного суверенітету. Виявлено, що недоліки у будь-якому з цих напрямків можуть стати причиною системних криз, що негативно впливають на всі аспекти державного управління.

У роботі наголошено на необхідності інтеграції економічної безпеки в загальну систему національної безпеки. Це передбачає створення ефективної нормативно-правової бази, розробку стратегій економічного розвитку, а також

формування дієвих механізмів моніторингу та реагування на загрози. Особливу увагу слід приділити запобіганню зовнішнім впливам, які можуть послаблювати економічний потенціал держави, включаючи економічний шантаж, недобросовісну конкуренцію та санкційний тиск.

Теоретичний підхід до вивчення економічної безпеки дозволяє сформувати цілісне бачення її ролі у забезпеченні національних інтересів. Зокрема, було акцентовано увагу на необхідності врахування глобальних тенденцій, таких як цифровізація, зміна клімату та геополітичні трансформації, які істотно впливають на економічну стабільність держави.

Таким чином, результати дослідження підтверджують, що економічна безпека є не лише окремою складовою національної безпеки, але й її інтегральним елементом, який визначає спроможність держави протистояти викликам сучасного світу. Подальші дослідження у цій сфері мають бути спрямовані на розробку практичних рекомендацій для підвищення рівня економічної безпеки України та інших держав у контексті глобалізації та посилення міжнародної конкуренції.

Економічна безпека є одним із ключових елементів національної безпеки України, що вимагає комплексного підходу до її забезпечення. Нормативно-правова база, яка регулює питання економічної безпеки, відіграє центральну роль у створенні ефективного механізму протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам, що впливають на економічну стабільність держави.

Проведений аналіз свідчить про те, що в Україні вже сформовано певний правовий фундамент у сфері економічної безпеки, який включає Конституцію України, закони, підзаконні акти, стратегії та програми. Основоположним документом є Закон України "Про національну безпеку України", який визначає економічну безпеку як один із пріоритетних напрямів державної політики. Водночас, існують недоліки в нормативно-правовому регулюванні, які знижують ефективність реалізації заходів у цій сфері.

По-перше, відсутність чіткого визначення поняття «економічна безпека» на законодавчому рівні створює неоднозначність у його трактуванні різними

суб'єктами правозастосування. Це ускладнює розробку та впровадження конкретних механізмів і процедур захисту економічних інтересів держави.

По-друге, спостерігається фрагментарність нормативно-правових актів, які регулюють окремі аспекти економічної безпеки. Відсутність єдиного системного підходу до законодавчого забезпечення цієї сфери призводить до дублювання функцій різних органів влади, неузгодженості між ними та зниження ефективності їх роботи.

По-третє, важливим викликом є адаптація українського законодавства до стандартів Європейського Союзу та міжнародних норм у контексті інтеграційних процесів. Це стосується як гармонізації законодавства, так і впровадження нових механізмів моніторингу та оцінки ризиків у сфері економічної безпеки.

На основі проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

1. Для забезпечення належного рівня економічної безпеки необхідно розробити та ухвалити комплексний закон про економічну безпеку України, який би визначав основні принципи, напрями, суб'єкти та механізми її забезпечення. У цьому законі має бути чітко закріплено поняття «економічна безпека» та її складові.

2. Необхідно вдосконалити координацію між органами державної влади, що відповідають за різні аспекти економічної безпеки. Це включає створення єдиного органу або платформи для моніторингу й аналізу загроз, а також для оперативного реагування на них.

3. Важливим кроком є розробка дієвих механізмів запобігання корупції, яка є однією з головних загроз економічній безпеці. Для цього необхідно посилити контроль за фінансовими потоками, удосконалити процедури державних закупівель і забезпечити прозорість діяльності державних органів.

4. Слід активізувати роботу над імплементацією міжнародних стандартів у національне законодавство. Це сприятиме підвищенню довіри міжнародних партнерів і залученню інвестицій в економіку України.

5. Окрему увагу варто приділити розвитку інформаційної безпеки в

економічній сфері. У сучасних умовах кіберзагрози стають дедалі актуальнішими, тому необхідно створити дієві механізми захисту критичної інфраструктури та фінансових систем від можливих атак.

Отже, нормативно-правове забезпечення економічної безпеки в Україні потребує подальшого вдосконалення з урахуванням сучасних викликів і загроз. Комплексний підхід до реформування цієї сфери дозволить не лише зміцнити економічну стабільність держави, а й сприятиме її сталому розвитку та інтеграції у світову спільноту.

РОЗДІЛ 2

СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

2.1. Інституційна структура забезпечення економічної безпеки

Економічна безпека є однією з ключових складових національної безпеки держави, оскільки вона забезпечує стабільність, розвиток та захист економічної системи від внутрішніх і зовнішніх загроз. Інституційна структура забезпечення економічної безпеки відіграє важливу роль у формуванні ефективних механізмів управління, регулювання та захисту економічного середовища. У цьому підрозділі розглядаються наукові підходи до визначення та аналізу інституційної структури економічної безпеки, базуючись на працях провідних дослідників у цій галузі.

Економічна безпека є ключовим елементом національної безпеки будь-якої держави, оскільки вона забезпечує стабільність соціально-економічного розвитку, захист стратегічних інтересів та стійкість до зовнішніх і внутрішніх загроз. У сучасних умовах глобалізації, цифровізації та зростання геополітичної напруженості питання забезпечення економічної безпеки набуває особливої актуальності. Одним із фундаментальних аспектів цього процесу є формування ефективної інституційної структури, яка здатна забезпечити комплексний підхід до протидії загрозам та викликам.

Інституційна структура економічної безпеки – це сукупність державних і недержавних організацій, установ, механізмів та правових норм, які взаємодіють з метою забезпечення стабільності економічної системи держави. Основним завданням цієї структури є виявлення, оцінка та нейтралізація ризиків і загроз, що можуть впливати на економічну стійкість країни.

До основних функцій інституційної структури забезпечення економічної безпеки належать:

- моніторинг економічного стану країни;

- аналіз потенційних і реальних загроз;
- розробка стратегій і тактик реагування;
- координація дій між різними суб'єктами економічної безпеки;
- формування правової бази для забезпечення захисту економічних інтересів держави.

Інституційна структура забезпечення економічної безпеки включає як державні, так і недержавні суб'єкти. До основних державних органів належать:

1. Органи виконавчої влади. Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів, Міністерство економіки та інші профільні міністерства відіграють центральну роль у формуванні політики економічної безпеки. Їхні функції включають розробку стратегій розвитку, управління бюджетом, контроль за фінансовими потоками та регулювання ринків.

2. Служба безпеки України (СБУ). СБУ здійснює контррозвідувальну діяльність у сфері економіки, протидіє економічним злочинам, корупції та незаконному виведенню капіталу за кордон.

3. Національний банк України (НБУ). НБУ відповідає за монетарну політику, стабільність національної валюти та банківської системи, а також за контроль за фінансовими потоками.

4. Антимонопольний комітет України (АМКУ). АМКУ забезпечує конкуренцію на ринках, запобігає монополізації та зловживанням домінуючим становищем з боку окремих суб'єктів господарювання.

5. Державна фіскальна служба (ДФС) та митні органи. Ці структури займаються адмініструванням податків, боротьбою з ухиленням від сплати податків, контрабандою та іншими фінансовими злочинами.

Окрім державних інституцій, важливу роль у забезпеченні економічної безпеки відіграють недержавні організації. До них належать:

- громадські організації та аналітичні центри, які проводять дослідження у сфері економічної безпеки;
- бізнес-асоціації, що сприяють формуванню сприятливого бізнес-клімату;
- засоби масової інформації, які здійснюють інформаційний супровід та

викривають корупцію й інші загрози.

Гладченко Т.М. у своїй роботі [25] акцентує увагу на важливості створення механізмів державного управління та регулювання системи безпеки підприємницької діяльності. Авторка наголошує на регіональному аспекті забезпечення економічної безпеки, що є надзвичайно актуальним для України, враховуючи її регіональну специфіку. Вона пропонує науково-методичні основи для розробки таких механізмів, що передбачають інтеграцію державних, приватних та громадських інституцій у єдину систему.

Гончарук Я.А. та Флейчук М.І. [26] у своїй праці аналізують різноманітні підходи до визначення категорії "економічна безпека держави". Вони звертають увагу на необхідність диференціації підходів залежно від рівня аналізу (національний, регіональний, корпоративний). Такий підхід дозволяє більш точно ідентифікувати загрози та розробляти відповідні заходи для їх нейтралізації.

Губарева І.О. та Доровської В.А. [28] також досліджують теоретичні аспекти економічної безпеки, пропонуючи власне визначення цього поняття. Вони підкреслюють, що економічна безпека є багатовимірним явищем, яке охоплює фінансову стабільність, інвестиційну привабливість, конкурентоспроможність економіки та інші ключові аспекти.

Ефективне функціонування інституційної структури забезпечення економічної безпеки потребує чітко визначених повноважень і взаємодії між різними суб'єктами. Гордієнко С.Г. [27] акцентує увагу на ролі Служби безпеки України у забезпеченні економічної безпеки держави. Він зазначає, що ця структура повинна не лише реагувати на економічні злочини, але й активно попереджувати їх через аналітичну роботу та співпрацю з іншими державними органами.

Губський Б.В. [29] у своїй монографії розробляє методологію виміру економічної безпеки України, що базується на оцінці ключових показників стану економіки. Він пропонує стратегію забезпечення економічної безпеки, яка включає як державні, так і недержавні інституції. Його підхід підкреслює

важливість системного аналізу та довгострокового планування.

Монографія «Економіка та економічна безпека держави» [30] пропонує комплексний погляд на теорію та практику забезпечення економічної безпеки. У ній розглядаються питання правового регулювання, організаційних механізмів та міжнародного співробітництва у цій сфері. Автори наголошують на необхідності створення єдиної системи управління ризиками, яка б охоплювала всі рівні економіки.

Економічна безпека підприємств є невід'ємною складовою загальної системи економічної безпеки держави. У навчальному посібнику «Економічна безпека підприємства» [31] розглядаються основні принципи та механізми забезпечення стабільності підприємств в умовах сучасних викликів. Автори акцентують увагу на важливості стратегічного планування, моніторингу ризиків та впровадження інноваційних технологій для підвищення рівня захисту підприємств.

Інституційна структура забезпечення економічної безпеки є складною системою, яка включає державні органи, приватний сектор та громадські організації. Аналіз праць провідних дослідників свідчить про необхідність інтеграції різних підходів і методів для створення ефективної системи управління ризиками. Особливе значення має впровадження механізмів попередження загроз та формування стратегії довгострокового розвитку.

Незважаючи на наявність широкого спектра суб'єктів забезпечення економічної безпеки, існує низка викликів, які обмежують ефективність їхньої діяльності:

1. Недостатня координація між органами. Відсутність чіткої взаємодії між різними державними установами може призводити до дублювання функцій або ігнорування важливих аспектів.

2. Корупція. Поширеність корупції в органах влади суттєво підриває довіру до інституцій та знижує їхню ефективність.

3. Недостатність ресурсів. Брак фінансування або кваліфікованих кадрів може обмежувати можливості державних органів у протидії загрозам.

4. Глобалізація загроз. Сучасні загрози часто мають транснаціональний характер (наприклад, кіберзлочинність або відмивання коштів), що вимагає міжнародної координації.

Для підвищення ефективності інституційної структури забезпечення економічної безпеки необхідно здійснити низку заходів:

1. Реформування державних органів. Необхідно оптимізувати функції існуючих установ, забезпечити їхню прозорість і підзвітність.

2. Впровадження сучасних технологій. Використання цифрових технологій дозволить підвищити ефективність моніторингу та аналізу економічних процесів.

3. Посилення міжнародного співробітництва. Участь у міжнародних ініціативах і програмах сприятиме ефективній боротьбі з глобальними загрозами.

4. Підвищення рівня правосвідомості населення. Освіта громадян у сфері економічної безпеки сприятиме зменшенню ризиків шахрайства та інших правопорушень.

Інституційна структура забезпечення економічної безпеки є складним механізмом, який потребує постійного вдосконалення відповідно до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Ефективна взаємодія між державними і недержавними суб'єктами, прозорість їхньої діяльності та адаптація до нових викликів є запорукою стабільності економіки та захисту національних інтересів. Успішне функціонування цієї структури можливе лише за умови чітко визначених стратегій, відповідного ресурсного забезпечення та високого рівня професіоналізму її суб'єктів.

Подальші дослідження у цій сфері мають бути спрямовані на вдосконалення правового регулювання, розробку нових методик оцінки ризиків і залучення широкого кола зацікавлених сторін до процесу забезпечення економічної безпеки. Це дозволить створити стійку систему, здатну ефективно реагувати на сучасні виклики та загрози.

2.2. Роль органів державної влади у формуванні та реалізації політики економічної безпеки

Економічна безпека є однією з ключових складових національної безпеки держави, що визначає її здатність забезпечувати стабільне функціонування економіки, захищати національні інтереси у фінансово-економічній сфері та протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам. У сучасних умовах глобалізації, економічної нестабільності та посилення геополітичних викликів особливого значення набуває роль органів державної влади у формуванні та реалізації політики економічної безпеки.

Економічна безпека, як зазначається в роботах Єрмошенка М.М. (2010, 2013) [41; 42], є комплексною категорією, яка об'єднує фінансову, енергетичну, продовольчу, інвестиційну та інші складові. Вона відображає здатність держави підтримувати стійкість економічної системи, забезпечувати економічний суверенітет і створювати умови для сталого розвитку. У цьому контексті важливим є визначення реальних загроз національним інтересам та розробка стратегій їх нейтралізації (Єрмошенко, 2001) [43].

Значний внесок у дослідження економічної безпеки зробили В.Т. Шлемко та І.Ф. Бінько (1997) [44], які підкреслюють, що забезпечення економічної безпеки передбачає не лише захист від загроз, але й створення сприятливого середовища для розвитку національної економіки. Зокрема, автори акцентують увагу на необхідності ефективного державного регулювання, яке спрямоване на підтримку стратегічно важливих галузей, стимулювання інноваційної діяльності та залучення інвестицій.

Економічна безпека є однією з ключових складових національної безпеки держави, оскільки забезпечення стабільного економічного розвитку, захист національних ресурсів та інтересів є основою для функціонування всіх інших сфер суспільного життя. У цьому контексті роль органів державної влади у формуванні та реалізації політики економічної безпеки набуває особливого значення. Вона охоплює як нормативно-правове регулювання, так і практичні

інструменти забезпечення стабільності економічного середовища.

Економічна безпека визначається як здатність держави забезпечувати стійкий економічний розвиток, ефективно реагувати на внутрішні та зовнішні загрози, а також гарантувати захист інтересів національних суб'єктів господарювання. Основними складовими економічної безпеки є фінансова, енергетична, інвестиційна, зовнішньоекономічна, технологічна та соціальна безпека.

З огляду на багатовимірність цього поняття, органи державної влади відіграють провідну роль у забезпеченні всіх аспектів економічної безпеки. Їхні функції включають як розробку стратегій і політик, так і контроль за їх реалізацією.

Законодавча база є основою для формування політики економічної безпеки. Верховна Рада України як законодавчий орган приймає закони, які регулюють питання захисту національної економіки. Наприклад, закони про національну безпеку, про державний бюджет, про зовнішньоекономічну діяльність створюють правові рамки для забезпечення економічної стабільності.

Кабінет Міністрів України, у свою чергу, розробляє нормативно-правові акти, які деталізують та імплементують положення законів у конкретних сферах. Наприклад, постанови уряду можуть стосуватися регулювання імпорту та експорту, державного контролю за стратегічними галузями економіки або підтримки інноваційного розвитку.

Важливу роль у формуванні політики економічної безпеки відіграють спеціалізовані органи виконавчої влади. Серед них можна виділити:

1. Рада національної безпеки і оборони України (РНБО) – координує діяльність органів виконавчої влади у сфері національної безпеки, включаючи економічний її аспект. РНБО розробляє стратегічні документи, такі як Стратегія національної безпеки та Стратегія економічної безпеки.

2. Міністерство економіки України – відповідає за формування економічної політики країни, включаючи питання інвестиційного клімату, промислової політики та розвитку підприємництва.

3. Національний банк України (НБУ) – забезпечує фінансову стабільність держави через монетарну політику, регулювання банківської системи та контроль за валютними операціями.

4. Державна служба фінансового моніторингу – здійснює контроль за фінансовими операціями з метою виявлення та запобігання фінансовим злочинам, таким як відмивання коштів чи фінансування тероризму.

5. Антимонопольний комітет України – забезпечує конкурентне середовище в економіці шляхом запобігання монополізації ринків та недобросовісній конкуренції.

Органи державної влади відіграють ключову роль у формуванні та реалізації політики економічної безпеки. Як зазначають Jiang Y. (2007) [45] та Yakoviyuk I. V. і співавтори (2020) [46], ефективна система управління економічною безпекою повинна базуватися на наступних принципах:

1. Інституційне забезпечення: Створення спеціалізованих органів або підрозділів, відповідальних за моніторинг та аналіз загроз економічній безпеці. У цьому контексті важливим є забезпечення їхньої незалежності, професіоналізму та достатнього фінансування.

2. Розробка стратегій і програм: Органи влади повинні розробляти довгострокові стратегії економічної безпеки, які враховують як внутрішні, так і зовнішні виклики. Як зазначено в монографії «Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності в умовах глобальної фінансової кризи» (Кириченко О.А. та ін., 2012) [47], особливу увагу слід приділяти адаптації національної економіки до глобальних змін.

3. Фінансовий контроль і регулювання: Як підкреслює Єрмошенко М.М., фінансова складова є однією з найважливіших у системі економічної безпеки. Держава має забезпечувати прозорість фінансово-кредитної системи, боротися з відмиванням коштів та ухиленням від сплати податків [48].

4. Захист стратегічних ресурсів: Органи влади повинні здійснювати контроль за використанням природних ресурсів, запобігати їх нераціональній експлуатації та забезпечувати енергетичну незалежність країни.

5. Міжнародна співпраця: У сучасному глобалізованому світі важливим є налагодження співпраці з іншими країнами та міжнародними організаціями з метою обміну інформацією, досвідом та координації дій щодо протидії глобальним загрозам.

Реалізація ефективної політики економічної безпеки стикається з низкою викликів, серед яких можна виділити:

- Глобалізаційні ризики: Як зазначає Jiang Y. (2007) [45], інтеграція національних економік у світову систему створює нові виклики для забезпечення економічної безпеки, зокрема залежність від зовнішніх ринків і фінансових потоків.

- Внутрішні структурні проблеми: Недосконалість системи управління, корупція та неефективність державних інституцій можуть значно послаблювати здатність держави протидіяти загрозам.

- Технологічні виклики: У роботах Кириченка О.А. та інших (2012) [47] наголошується на необхідності адаптації до швидких технологічних змін, які створюють нові можливості для розвитку, але водночас породжують ризики кіберзагроз.

Основними напрямками діяльності органів державної влади можна назвати:

1. Моніторинг і прогнозування загроз. Органи державної влади здійснюють постійний моніторинг стану національної економіки та аналіз потенційних ризиків. Це включає оцінку впливу зовнішніх факторів (наприклад, глобальних економічних криз, санкцій чи торгових воєн), а також внутрішніх викликів (корупція, тіньова економіка тощо).

2. Розробка стратегій і програм. На основі отриманих даних розробляються стратегічні документи, які визначають пріоритети державної політики у сфері економічної безпеки. Наприклад, Стратегія економічної безпеки України до 2025 року визначає ключові загрози та механізми їх нейтралізації.

3. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Органи державної влади контролюють експортно-імпортні операції з метою захисту внутрішнього ринку

від недобросовісної конкуренції та забезпечення енергетичної незалежності країни. Зокрема, запровадження митних тарифів чи квотування імпорту є ефективними інструментами протидії економічним загрозам.

4. Захист стратегічних галузей. Держава здійснює контроль за функціонуванням стратегічно важливих галузей економіки, таких як енергетика, транспорт чи оборонна промисловість. Це передбачає як пряме управління державними підприємствами, так і регулювання діяльності приватних суб'єктів у цих сферах.

5. Боротьба з тіньовою економікою. Тіньова економіка є однією з найбільших загроз для економічної безпеки держави. Органи влади впроваджують комплекс заходів для боротьби з цим явищем: посилення податкового контролю, цифровізація державних послуг та запровадження прозорих процедур у сфері публічних закупівель.

Роль органів державної влади у формуванні та реалізації політики економічної безпеки є надзвичайно важливою для забезпечення стабільності та розвитку держави. Ефективне виконання цієї ролі потребує чітко визначених стратегій, прозорих механізмів прийняття рішень і належного рівня координації між різними гілками влади. Лише за умови врахування всіх аспектів економічної безпеки та активної взаємодії між державними органами можна досягти високого рівня захищеності національної економіки від сучасних викликів і загроз.

Попри значну роль органів державної влади у забезпеченні економічної безпеки, існує низка викликів, які ускладнюють виконання поставлених завдань:

1. Корупція – підриває довіру до державних інституцій і створює умови для зловживань у сфері управління ресурсами.

2. Недостатнє фінансування – обмежує можливості реалізації стратегій та програм.

3. Низький рівень координації між органами влади – призводить до дублювання функцій або неефективного використання ресурсів.

4. Вплив зовнішніх факторів – глобальні кризи або геополітична нестабільність можуть значно ускладнити реалізацію національних стратегій.

Для подолання цих викликів важливо забезпечити комплексний підхід до формування політики економічної безпеки. Це передбачає посилення взаємодії між різними гілками влади, залучення експертного середовища до розробки стратегій і програм, а також використання сучасних інформаційно-аналітичних технологій для моніторингу ризиків.

Роль органів державної влади у формуванні та реалізації політики економічної безпеки є визначальною для забезпечення стійкості національної економіки та захисту національних інтересів. Як свідчать дослідження провідних вітчизняних і зарубіжних учених, ефективна політика в цій сфері повинна базуватися на принципах прозорості, професійності, міжнародної співпраці та адаптивності до змінних умов.

Подальший розвиток системи забезпечення економічної безпеки вимагає вдосконалення законодавчої бази, посилення інституційного потенціалу органів влади та впровадження інноваційних підходів до управління ризиками. Лише за таких умов держава зможе ефективно протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам та забезпечити стабільний розвиток національної економіки в умовах сучасних викликів.

2.3. Взаємодія держави та приватного сектору в забезпеченні економічної безпеки

Економічна безпека є однією з ключових складових національної безпеки будь-якої країни. У сучасних умовах глобалізації, економічної нестабільності та зростання геополітичних ризиків питання забезпечення економічної безпеки набуває особливого значення. Одним із важливих аспектів цього процесу є взаємодія держави та приватного сектору, яка повинна бути спрямована на спільне вирішення завдань збереження економічного суверенітету, забезпечення стійкості економіки та створення умов для її сталого розвитку. У цьому підрозділі варто розглянути ключові теоретичні підходи та практичні аспекти цієї взаємодії на основі аналізу праць провідних науковців у сфері економічної

безпеки.

Економічна безпека держави є ключовим елементом національної безпеки, що визначає її здатність забезпечувати стабільний розвиток, захищати інтереси громадян та протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам. У сучасних умовах глобалізації, інтеграції національних економік у світову систему та постійного зростання ролі приватного сектора, взаємодія між державою та бізнесом набуває особливого значення. Ця взаємодія є важливим інструментом для забезпечення економічної безпеки, яка вимагає чітких правових механізмів та ефективного співробітництва.

Держава відіграє центральну роль у формуванні нормативно-правової бази, що регулює економічні відносини, а також у створенні сприятливих умов для розвитку бізнесу. Законодавча діяльність спрямована на встановлення правил гри на ринку, запобігання монополізації, забезпечення рівних умов для всіх учасників економічної діяльності та захисту прав власності.

Крім того, держава виконує функцію моніторингу економічної ситуації, ідентифікації ризиків та загроз, а також розробки стратегій їх нейтралізації. У цьому контексті важливим є створення спеціалізованих органів, таких як фінансові регулятори, антимонопольні комітети та правоохоронні структури, які займаються контролем за дотриманням законодавства та протидією економічним злочинам.

Приватний сектор є важливою складовою економіки будь-якої держави. Його внесок у розвиток національної економіки проявляється через створення робочих місць, сплату податків, впровадження інновацій та залучення інвестицій. Проте бізнес також може бути джерелом ризиків для економічної безпеки, зокрема через ухилення від сплати податків, корупцію або участь у тіньовій економіці.

У цьому контексті приватний сектор має брати активну участь у забезпеченні економічної безпеки через дотримання законодавства, прозорість фінансової звітності та впровадження принципів корпоративної соціальної відповідальності. Важливим аспектом є розвиток партнерства між бізнесом і

державою, що дозволяє ефективніше протидіяти загрозам та забезпечувати стабільність економічного середовища.

Поняття економічної безпеки розглядається в науковій літературі як багатовимірна категорія, що охоплює сукупність умов і факторів, які забезпечують стабільний розвиток економіки, її захищеність від внутрішніх і зовнішніх загроз, а також здатність до адаптації у кризових ситуаціях. Як зазначає Єфремова К.В., економічний суверенітет є ключовим елементом економічної безпеки, особливо у воєнний та повоєнний час. Вона наголошує на важливості формування стратегії, яка дозволяє державі зберігати контроль над основними економічними ресурсами та протидіяти зовнішньому впливу (Єфремова К.В., 2022) [49].

Жаліло Я.А. у своїй монографії "Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави" підкреслює, що економічна безпека має розглядатися як системне явище, яке охоплює різні рівні: національний, регіональний та корпоративний. Автор акцентує увагу на необхідності розробки ефективної стратегії державного управління, яка враховує взаємодію між державним і приватним секторами (Жаліло Я.А., 2009) [50].

Одним із ключових аспектів забезпечення економічної безпеки є ефективна співпраця між державою та приватним сектором. Як зазначає Живко З.Б., приватний сектор відіграє важливу роль у формуванні стійкої економічної системи, оскільки саме підприємства є основними виробниками товарів і послуг, а також джерелом інновацій (Живко З.Б., 2013) [51]. Держава, у свою чергу, має створювати сприятливі умови для розвитку бізнесу, забезпечувати правову базу для захисту власності та інвестицій, а також підтримувати підприємства у кризових ситуаціях.

Варто звернути увагу на окремі форми взаємодії держави та приватного сектору, з-поміж яких:

1. Публічно-приватне партнерство (ППП). Ця форма співпраці передбачає об'єднання ресурсів і зусиль держави та бізнесу для реалізації спільних проектів, таких як будівництво інфраструктури, розвиток енергетики або впровадження

інноваційних технологій. ППП дозволяє оптимізувати витрати, мінімізувати ризики та підвищити ефективність використання ресурсів.

2. Інформаційний обмін. Спільне використання аналітичних даних, статистики та прогнозів дозволяє ідентифікувати потенційні загрози та розробляти ефективні стратегії їх нейтралізації. Наприклад, обмін інформацією між фінансовими установами та правоохоронними органами допомагає виявляти схеми відмивання коштів або фінансування тероризму.

3. Спільні програми підготовки кадрів. Держава та бізнес можуть співпрацювати у сфері освіти та професійної підготовки кадрів, що сприяє підвищенню кваліфікації працівників і розвитку людського капіталу як основного ресурсу економіки.

4. Регулювання через консультації. Важливим аспектом є залучення представників бізнесу до процесу розробки законодавства. Це дозволяє враховувати інтереси підприємців і зменшує ризик виникнення конфліктів між державою та приватним сектором.

Жаліло Я. у своїх роботах наголошує на необхідності формування партнерських відносин між державою та бізнесом для досягнення спільних цілей у сфері економічної безпеки. Він підкреслює, що важливим елементом такої взаємодії є розробка стратегій, які враховують як національні інтереси, так і потреби бізнесу (Жаліло Я., 2001 [52]; Жаліло Я.А., 2004) [53].

На думку Козак Л.С. та Федорука О.В., у контексті глобалізації особливого значення набуває інтеграція національної економіки у світову систему при збереженні її конкурентоспроможності. Це вимагає від держави активної підтримки експортоорієнтованих галузей, стимулювання інновацій та розвитку інфраструктури (Козак Л.С., Федорук О.В., 2019) [54].

Воєнні дії створюють додаткові загрози для економічної безпеки, такі як руйнування інфраструктури, зменшення обсягів виробництва, скорочення інвестицій та трудових ресурсів. Як зазначає Єфремова К.В., у таких умовах особливо важливою стає роль держави у координації зусиль усіх суб'єктів економіки для подолання кризових явищ і забезпечення стабільності (Єфремова

К.В., 2022) [55].

У свою чергу, Забродський В.А. та Кизим Н.А. наголошують на необхідності розробки довгострокових програм відновлення економіки після завершення воєнних дій. Вони підкреслюють важливість залучення приватного капіталу до реалізації таких програм через механізми державно-приватного партнерства (Забродський В.А., Кизим Н.А., 2000) [56].

Державно-приватне партнерство (ДПП) є одним із найбільш ефективних механізмів взаємодії між державою та бізнесом у сфері забезпечення економічної безпеки. Як зазначає Жаліло Я.А., ДПП дозволяє поєднувати ресурси та компетенції обох сторін для реалізації масштабних проектів у таких сферах, як інфраструктура, енергетика, оборона та інформаційна безпека (Жаліло Я.А., 2004) [53].

Ілляшенко С.Н. акцентує увагу на важливості оцінки ризиків і загроз для ефективного управління економічною безпекою підприємств. Він пропонує застосовувати сучасні методики аналізу ризиків для визначення пріоритетних напрямів співпраці між державою та бізнесом (Ілляшенко С.Н., 2003) [57].

Забезпечення економічної безпеки вимагає комплексного підходу, який включає активну взаємодію між державою та приватним сектором. Держава повинна виступати не лише регулятором, але й партнером бізнесу, створюючи сприятливі умови для його розвитку та захищаючи національні інтереси. У свою чергу, приватний сектор має брати активну участь у реалізації стратегій економічної безпеки, впроваджуючи інновації та сприяючи сталому розвитку.

На основі аналізу праць провідних науковців можна зробити висновок, що ефективна взаємодія між державою та бізнесом є ключовим фактором забезпечення економічної безпеки. Особливої актуальності це питання набуває в умовах воєнних дій та глобальних викликів, коли необхідно об'єднати зусилля усіх суб'єктів економіки для збереження стабільності та відновлення країни.

Попри очевидні переваги співпраці між державою та бізнесом, існують також певні виклики. Серед них можна виділити:

- Корупція. Непрозорість процедур і зловживання службовим становищем

можуть перешкоджати ефективній взаємодії.

- Відсутність довіри. Низький рівень довіри між державою та бізнесом може стати бар'єром для реалізації спільних проектів.

- Нестабільність законодавства. Часті зміни нормативно-правової бази створюють невизначеність для бізнесу і перешкоджають довгостроковому плануванню.

Забезпечення економічної безпеки є складним завданням, яке вимагає злагодженої роботи держави та приватного сектору. Ефективна взаємодія можлива лише за умови дотримання принципів прозорості, відповідальності та взаємної довіри. Держава повинна створювати сприятливе середовище для розвитку бізнесу, а приватний сектор — дотримуватися законодавства і брати активну участь у вирішенні суспільно важливих завдань.

Розвиток механізмів публічно-приватного партнерства, впровадження сучасних технологій і посилення правового регулювання є ключовими напрямками для зміцнення економічної безпеки в сучасних умовах. Лише спільними зусиллями можна досягти стабільності й стійкого розвитку національної економіки.

Таким чином, майбутні дослідження мають бути спрямовані на пошук нових механізмів співпраці між державою та приватним сектором з метою підвищення стійкості економіки до викликів сучасного світу.

2.4. Правові виклики та загрози економічній безпеці України: вплив глобалізації та тіньова економіка і корупція

Економічна безпека є ключовою складовою національної безпеки будь-якої держави, зокрема України. В умовах глобалізації, яка відкриває нові можливості для економічного розвитку, одночасно зростає кількість загроз, що можуть дестабілізувати економічну систему держави. До таких загроз належать тіньова економіка, корупція, зовнішній економічний тиск та інші фактори. Метою цієї статті є аналіз правових викликів, які постають перед економічною

безпекою України, з урахуванням сучасних наукових досліджень.

Економічна безпека визначається як здатність держави забезпечувати стабільний розвиток національної економіки, захищати її від внутрішніх і зовнішніх загроз, а також створювати умови для підвищення добробуту громадян. Як зазначають Козаченко Г.В. та Ляшенко О.М. у своїй монографії «Економічна безпека підприємства: сутність і механізм забезпечення» (2013) [62], економічна безпека є багатовимірним поняттям, яке включає фінансову, соціальну, енергетичну та інші складові.

Ляшенко О.М. у своїй праці «Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства» (2015) [63] акцентує увагу на важливості інтегрованого підходу до управління економічною безпекою, який враховує як внутрішні, так і зовнішні фактори впливу. Автор підкреслює необхідність формування ефективного механізму моніторингу та оцінки ризиків для своєчасного реагування на загрози.

Глобалізація, незважаючи на свої переваги, створює значні виклики для економічної безпеки України. З одного боку, вона сприяє інтеграції України у світову економіку, відкриваючи нові ринки для експорту та залучення іноземних інвестицій. З іншого боку, глобалізація посилює залежність від зовнішніх факторів, таких як коливання світових цін на енергоресурси та фінансові кризи.

Мартинюк В.П. у своїй статті «Оцінка стану національної економіки на основі інтегрального показника економічної безпеки держави» (2013) наголошує на важливості розробки ефективної методики оцінки рівня економічної безпеки в умовах глобалізації. Автор пропонує використовувати інтегральний показник, який враховує різноманітні аспекти економічної діяльності та дозволяє виявляти слабкі місця в системі національної економіки [64].

Однією з найбільших загроз для економічної безпеки України залишається тіньова економіка. За даними досліджень, значна частина економічної діяльності в Україні здійснюється поза межами офіційного обліку. Це призводить до втрат бюджетних надходжень, зниження рівня соціального захисту громадян та погіршення інвестиційного клімату.

Економічна безпека є одним із найважливіших елементів національної безпеки будь-якої держави. В умовах глобалізації та зростаючого впливу міжнародних економічних процесів Україна стикається з численними викликами, які потребують ефективного правового регулювання. Серед основних загроз економічній безпеці слід виділити тіньову економіку, корупцію та ризики, пов'язані з інтеграцією до світової економіки.

Глобалізація є одним із найсуттєвіших факторів, який визначає сучасні тенденції розвитку економіки. Вона відкриває нові можливості для міжнародної торгівлі, іноземних інвестицій та технологічного розвитку. Однак разом із цим глобалізація створює нові виклики для економічної стабільності держави.

Одним із таких викликів є залежність від зовнішніх ринків. Українська економіка значною мірою орієнтована на експорт сировини, що робить її вразливою до коливань світових цін. Відсутність диверсифікації експорту та залежність від обмеженого кола торговельних партнерів створюють ризики для фінансової стабільності країни.

Крім того, глобалізація сприяє транснаціональній діяльності корпорацій, які нерідко використовують прогалини у національному законодавстві для мінімізації податкових зобов'язань. Це призводить до втрати значних обсягів бюджетних надходжень, що негативно впливає на фінансову спроможність держави забезпечувати ключові соціально-економічні функції.

Для вирішення цих проблем необхідно вдосконалювати національне законодавство у сфері оподаткування, а також активно брати участь у міжнародних ініціативах, спрямованих на боротьбу з ухиленням від сплати податків. Зокрема, Україна повинна інтегруватися до глобальних систем обміну податковою інформацією, таких як CRS (Common Reporting Standard).

Тіньова економіка є однією з найсерйозніших загроз економічній безпеці України. За різними оцінками, її частка становить від 30% до 50% ВВП країни. До основних форм тіньової економіки належать нелегальна підприємницька діяльність, ухилення від сплати податків, контрабанда та нелегальна зайнятість.

Наслідки тіньової економіки є багатогранними. По-перше, вона підриває

конкурентоспроможність легального бізнесу, оскільки недобросовісні підприємці отримують неправомірні переваги. По-друге, тіньова економіка зменшує податкові надходження до бюджету, що обмежує можливості держави у фінансуванні соціальних програм та інфраструктурних проектів. По-третє, вона сприяє поширенню корупції та криміналу.

Для боротьби з тіньовою економікою необхідно комплексно реформувати правову систему. Зокрема, варто посилити відповідальність за порушення податкового законодавства, забезпечити прозорість фінансових операцій та запровадити ефективні механізми контролю за рухом капіталу. Важливим кроком також є популяризація безготівкових розрахунків серед населення та бізнесу.

Корупція є ще одним ключовим фактором, який підриває економічну безпеку України. Вона пронизує всі сфери суспільного життя, включаючи державне управління, судову систему та правоохоронні органи. За даними міжнародних рейтингів, Україна посідає одне з провідних місць серед країн із високим рівнем корупції.

Корупція має руйнівний вплив на економіку. Вона збільшує витрати бізнесу, знижує ефективність державного управління та відлякує іноземних інвесторів. Крім того, корупція сприяє нерівномірному розподілу ресурсів і посилює соціальну нерівність.

Для подолання корупції необхідно забезпечити ефективне функціонування антикорупційної інфраструктури. Зокрема, важливо зміцнити незалежність антикорупційних органів, таких як НАБУ (Національне антикорупційне бюро України) та САП (Спеціалізована антикорупційна прокуратура). Також слід удосконалити механізми електронного декларування доходів посадових осіб і забезпечити прозорість державних закупівель.

Мельник О.О. у своїй роботі «Система загроз економічної безпеки» (2011) зазначає, що тіньова економіка є не тільки наслідком недосконалості правового регулювання, а й фактором, який підриває довіру до державних інститутів. Автор пропонує впровадження комплексних заходів для боротьби з тіньовою

економікою, включаючи посилення контролю за фінансовими потоками та удосконалення податкового законодавства [65].

Корупція є ще однією суттєвою загрозою для економічної безпеки України. Вона підриває довіру до державних інститутів, створює нерівні умови для бізнесу та сприяє поширенню тіньових схем. Як зазначають Новікова О.Ф. та Покотилєнко Р.В. у монографії «Економічна безпека: концептуальне визначення та механізм забезпечення» (2006) [66], боротьба з корупцією потребує системного підходу, що включає як посилення кримінальної відповідальності за корупційні злочини, так і формування культури доброчесності.

Особливу увагу слід приділити вдосконаленню антикорупційного законодавства та забезпеченню його ефективного застосування. У цьому контексті важливу роль відіграють рекомендації міжнародних організацій, таких як GRECO та OECD.

Для подолання викликів і загроз, пов'язаних із глобалізацією, тіньовою економікою та корупцією, необхідно вжити таких заходів:

1. Розробка і впровадження комплексної стратегії забезпечення економічної безпеки. Як зазначено в «Методиці розрахунку рівня економічної безпеки України» (2007) та «Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» (2013), необхідно створити систему моніторингу ключових показників економічної безпеки.

2. Посилення правового регулювання боротьби з тіньовою економікою. Це включає запровадження сучасних технологій для контролю за фінансовими потоками та забезпечення прозорості в діяльності державних органів.

3. Удосконалення антикорупційного законодавства. Важливо забезпечити невідворотність покарання за корупційні злочини та підвищити ефективність роботи антикорупційних органів.

4. Розвиток міжнародного співробітництва. Україна має активніше співпрацювати з міжнародними організаціями для впровадження найкращих практик у сфері забезпечення економічної безпеки.

5. Підвищення рівня правової культури серед громадян і бізнесу. Це сприятиме зниженню толерантності до корупції та тіньової діяльності.

Економічна безпека України залежить від здатності держави ефективно реагувати на виклики глобалізації, боротися з тіньовою економікою та корупцією. Для цього необхідно вдосконалити правові механізми регулювання, впровадити сучасні методи моніторингу та контролю, а також забезпечити прозорість у діяльності державних інституцій. Лише за умови комплексного підходу до вирішення цих питань Україна зможе забезпечити стійкий розвиток своєї економіки та підвищити рівень життя своїх громадян.

Ефективне правове регулювання є ключовим інструментом забезпечення економічної безпеки держави. У цьому контексті важливим є проведення системних реформ у таких сферах:

1. Податкове законодавство: необхідно створити прозору та справедливую систему оподаткування, яка б стимулювала розвиток бізнесу та мінімізувала можливості для ухилення від сплати податків.

2. Антикорупційне законодавство: слід запровадити жорсткі санкції за корупційні правопорушення, а також забезпечити ефективний контроль за діяльністю посадових осіб.

3. Судова реформа: незалежна та професійна судова система є запорукою захисту прав суб'єктів господарювання та забезпечення верховенства права.

4. Інвестиційний клімат: необхідно створити сприятливі умови для залучення іноземних інвестицій шляхом захисту прав інвесторів і спрощення процедур ведення бізнесу.

5. Цифровізація економіки: запровадження сучасних цифрових технологій сприятиме підвищенню прозорості фінансових операцій і зменшенню рівня тіньової економіки.

Економічна безпека України перебуває під значним впливом глобальних і внутрішніх чинників. Глобалізація створює як нові можливості для розвитку, так і серйозні ризики для економічної стабільності країни. Тіньова економіка та корупція залишаються системними проблемами, які підривають основи

фінансової стійкості держави.

Для ефективного вирішення цих проблем необхідно впроваджувати комплексні правові реформи, спрямовані на підвищення прозорості економічних процесів, забезпечення верховенства права та боротьбу з корупцією. Лише за умов системного підходу до вдосконалення правового регулювання Україна зможе зміцнити свою економічну безпеку та забезпечити сталий розвиток у контексті сучасних глобальних викликів.

Отже, економічна безпека держави є ключовим елементом національної безпеки, що визначає стійкість економіки до внутрішніх і зовнішніх загроз, а також її здатність до стабільного розвитку. У межах дослідження інституційної структури забезпечення економічної безпеки були сформульовані наступні висновки.

Інституційна структура забезпечення економічної безпеки є комплексною системою, яка включає державні органи, недержавні інституції, наукові установи та громадські організації. Ефективність її функціонування залежить від чіткого розподілу повноважень, взаємодії між суб'єктами та їхньої здатності оперативно реагувати на виклики.

В умовах сучасних глобалізаційних процесів особливу роль відіграють міжнародні інституції, які сприяють координації зусиль різних держав у боротьбі з економічними загрозами. Участь України в таких організаціях як МВФ, Світовий банк чи СОТ дозволяє отримувати експертну підтримку та фінансові ресурси для зміцнення економічної безпеки.

Важливим аспектом є створення ефективної нормативно-правової бази, яка регулює діяльність інституцій у сфері економічної безпеки. Наявність чітких законодавчих механізмів дозволяє уникати дублювання функцій, зменшувати корупційні ризики та підвищувати прозорість у прийнятті рішень.

Цифровізація економіки та впровадження новітніх технологій створюють нові виклики для забезпечення економічної безпеки. Це зумовлює необхідність адаптації інституційної структури до сучасних умов, зокрема шляхом створення спеціалізованих підрозділів із протидії кіберзагрозам.

Ключовим фактором є забезпечення професійного рівня кадрів, які працюють у сфері економічної безпеки. Висококваліфіковані спеціалісти здатні не лише ефективно виконувати покладені на них функції, але й розробляти інноваційні підходи до вирішення проблем.

Слід зазначити, що інституційна структура забезпечення економічної безпеки має бути динамічною та адаптивною до змін у внутрішньому й міжнародному середовищі. Тільки за умови комплексного підходу, що включає співпрацю між державними і недержавними суб'єктами, ефективне правове регулювання та використання сучасних технологій, можна досягти високого рівня економічної безпеки, який стане основою для сталого розвитку держави.

Роль органів державної влади у формуванні та реалізації політики економічної безпеки є ключовим елементом забезпечення стійкості національної економіки, її стабільного розвитку та захисту від внутрішніх і зовнішніх загроз. У рамках дослідження цієї теми можна виділити кілька фундаментальних аспектів, які визначають значення державної влади у цьому процесі.

Органи державної влади відіграють провідну роль у розробці стратегічних документів, що визначають концептуальні засади економічної безпеки. Зокрема, такі документи охоплюють оцінку ризиків, визначення пріоритетів та формування механізмів реагування на загрози. Створення ефективної нормативно-правової бази є одним із ключових завдань державних інституцій, оскільки саме через законодавчі акти забезпечується регулювання економічних процесів та контроль за їх реалізацією.

Важливим напрямом діяльності органів державної влади є моніторинг економічної ситуації в країні. Виявлення потенційних ризиків та загроз, таких як економічна нестабільність, корупція, тіньова економіка або зовнішній тиск, дозволяє своєчасно вживати заходів для їх нейтралізації. Для цього необхідно забезпечити належний рівень координації між різними державними структурами, зокрема між органами виконавчої влади, правоохоронними органами та фінансовими регуляторами.

Ефективна реалізація політики економічної безпеки можлива лише за умов

чіткої взаємодії між державою і приватним сектором. Органи державної влади мають створювати сприятливі умови для розвитку бізнесу, інвестиційної діяльності та інновацій, водночас забезпечуючи дотримання законодавства та мінімізацію ризиків для економіки. Залучення громадянського суспільства та експертного середовища до процесу формування політики економічної безпеки також є важливим чинником її успішності.

У сучасних умовах глобалізації особливої ваги набуває міжнародне співробітництво у сфері економічної безпеки. Органи державної влади мають активно брати участь у міжнародних ініціативах, спрямованих на боротьбу з фінансовими злочинами, ухиленням від сплати податків та іншими транскордонними загрозами. Участь у міжнародних організаціях та виконання міжнародних зобов'язань дозволяє зміцнити позиції країни на світовій арені та посилити її економічну безпеку.

Таким чином, органи державної влади відіграють фундаментальну роль у забезпеченні економічної безпеки країни. Їхня діяльність має бути спрямована на створення умов для сталого розвитку економіки, захисту національних інтересів та підвищення добробуту громадян. Ефективність цієї діяльності залежить від здатності державних інституцій адаптуватися до змінюваних умов, впроваджувати інноваційні підходи та забезпечувати високий рівень професійності у своїй роботі.

Ефективна взаємодія між державою та приватним сектором є ключовим фактором у забезпеченні економічної безпеки країни. Розглянута тема набуває особливої актуальності в умовах глобалізації, цифрової трансформації економіки та зростання ризиків, пов'язаних із фінансовою нестабільністю, кіберзагрозами та геополітичними викликами.

Роль держави у формуванні нормативно-правової бази та забезпеченні стабільності економічного середовища є фундаментальною. Держава має створювати сприятливі умови для розвитку бізнесу, одночасно забезпечуючи контроль за дотриманням законодавства, що стосується економічної безпеки. Це включає боротьбу з корупцією, посилення прозорості державних інституцій та

забезпечення рівних умов для всіх учасників ринку.

Приватний сектор виступає важливим партнером у реалізації стратегій економічної безпеки. Бізнес-структури відіграють ключову роль у створенні робочих місць, впровадженні інновацій та розвитку технологій. Водночас вони зобов'язані активно співпрацювати з державними органами у питаннях запобігання фінансовим злочинам, зокрема відмиванню коштів та ухиленню від сплати податків.

Партнерство між державою та приватним сектором має базуватися на принципах довіри, прозорості та взаємної відповідальності. Важливим інструментом у цьому контексті є механізми публічно-приватного партнерства (PPP), які дозволяють об'єднати ресурси та експертизу обох сторін для досягнення спільних цілей.

У сучасних умовах значну роль відіграє використання цифрових технологій для підвищення ефективності взаємодії між державою та бізнесом. Створення єдиних інформаційних платформ, впровадження систем електронного урядування та цифрового моніторингу сприяє оперативному обміну інформацією та запобіганню потенційним загрозам.

Таким чином, взаємодія держави та приватного сектору у забезпеченні економічної безпеки повинна бути системною, комплексною та орієнтованою на довгострокову перспективу. Лише завдяки спільним зусиллям можливо забезпечити стійкість економічної системи, захист національних інтересів та створення сприятливих умов для сталого розвитку країни.

Економічна безпека є фундаментальною складовою національної безпеки України, що визначає стабільність держави, її економічний розвиток та міжнародну конкурентоспроможність. У контексті сучасних процесів глобалізації, які супроводжуються як новими можливостями, так і численними викликами, перед Україною постають серйозні загрози, пов'язані з тіньовою економікою та корупцією. Аналіз правових аспектів цих явищ дозволяє зробити кілька ключових висновків.

По-перше, глобалізація, хоча й відкриває нові горизонти для міжнародного

співробітництва, інвестицій та обміну технологіями, водночас створює умови для посилення транснаціональної злочинності, зокрема відмивання коштів, ухилення від сплати податків і нелегального переміщення капіталів. Українське законодавство потребує подальшої гармонізації з міжнародними стандартами, такими як рекомендації FATF (Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей), для ефективної протидії цим загрозам.

По-друге, тіньова економіка залишається значним бар'єром на шляху до сталого економічного розвитку. Вона не лише зменшує надходження до державного бюджету, але й підриває довіру до державних інституцій. Необхідним є посилення правозастосовної практики та створення механізмів, які стимулюють виведення економічної діяльності з тіні. Це включає як спрощення регуляторних процедур, так і посилення відповідальності за порушення законодавства.

По-третє, корупція залишається однією з найбільших загроз економічній безпеці України. Вона вражає всі рівні державного управління, сприяючи неефективному використанню ресурсів та створюючи несприятливий інвестиційний клімат. Для подолання цього явища необхідно забезпечити прозорість діяльності органів державної влади, впровадження електронного урядування та посилення незалежності антикорупційних інституцій.

По-четверте, важливим аспектом є підвищення правової культури населення та бізнесу. Ефективна боротьба з тіньовою економікою та корупцією неможлива без усвідомлення суспільством важливості дотримання законодавства та етичних стандартів у господарській діяльності. Державна політика має бути спрямована на формування правосвідомості громадян через освіту, інформаційні кампанії та інші просвітницькі заходи.

На завершення слід зазначити, що вирішення правових викликів і загроз економічній безпеці України вимагає комплексного підходу, який включає реформування законодавства, посилення правоохоронної діяльності, міжнародне співробітництво та активну участь громадянського суспільства. Лише за умови консолідації зусиль усіх зацікавлених сторін можна досягти

реального прогресу у забезпеченні економічної стабільності та процвітання України в умовах глобалізованого світу.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

3.1. Міжнародний досвід забезпечення економічної безпеки та його імплементація в Україні

Економічна безпека є ключовою складовою національної безпеки будь-якої держави. В умовах глобалізації, зростання економічних загроз та ризиків, а також нестабільності на міжнародній арені, питання забезпечення економічної безпеки стає особливо актуальним для України. У світовій практиці існує багатий досвід формування систем економічної безпеки, який може бути використаний для вдосконалення української моделі. У даній статті розглянуто основні підходи до забезпечення економічної безпеки у світі та їх потенційну імплементацію в Україні.

Економічна безпека є одним із ключових елементів національної безпеки будь-якої держави. У сучасних умовах глобалізації, технологічного прогресу та зростання взаємозалежності між країнами забезпечення економічної стабільності стає важливим завданням для урядів усього світу. Міжнародний досвід у цій сфері демонструє широкий спектр підходів, які можуть бути адаптовані до українських реалій з урахуванням національних особливостей.

Згідно з дослідженням Олійничука О. (2015) [71], система економічної безпеки держави складається з декількох рівнів, включаючи стратегічний, тактичний і оперативний. Кожен із них має свої завдання, інструменти та механізми реалізації. Автор підкреслює важливість інтегрального підходу до формування системи економічної безпеки, що враховує внутрішні та зовнішні чинники. Відповідно до цієї концепції, держава повинна створювати механізми моніторингу, оцінки ризиків та оперативного реагування на загрози.

Пастернак-Таранушенко Г.А. (2003) [72] у своїй монографії наголошує на необхідності розробки методології забезпечення економічної безпеки, яка

включає ідентифікацію загроз, класифікацію ризиків та визначення механізмів їх нейтралізації. Зокрема, автор акцентує увагу на важливості міжвідомчої координації та залучення приватного сектору до процесу забезпечення економічної стабільності.

У багатьох країнах світу питання економічної безпеки є частиною загальної стратегії національної безпеки. Наприклад, у США функціонує система моніторингу фінансових потоків та зовнішньоекономічних трансакцій, яка дозволяє оперативно реагувати на потенційні загрози. У Європейському Союзі питання економічної безпеки вирішуються через гармонізацію законодавства, створення спільних ринків та механізмів фінансової стабілізації. Японія та Південна Корея роблять акцент на технологічній незалежності, інноваціях та захисті критичної інфраструктури.

Характеризуючи міжнародний досвід варто зауважити основні аспекти забезпечення економічної безпеки у провідних державах світу. Це передусім:

1. Інституційна структура. У багатьох країнах економічна безпека забезпечується через спеціалізовані інституції, які координують дії урядових органів, приватного сектору та громадськості. Наприклад, у США функціонує Рада національної безпеки, яка розробляє стратегії економічної безпеки, зокрема у сферах енергетики, фінансів та торгівлі. У Німеччині Федеральне міністерство економіки та енергетики відповідає за моніторинг ризиків для економіки, включаючи зовнішні інвестиції та кіберзагрози.

2. Законодавче регулювання. Багато країн створюють комплексні правові рамки для захисту національних економічних інтересів. Наприклад, у США діє закон FIRREA (Foreign Investment Risk Review Modernization Act) [77], який посилює контроль за іноземними інвестиціями у стратегічно важливі галузі. Подібний підхід спостерігається і в Європейському Союзі, де впроваджено механізми перевірки іноземних інвестицій на предмет їхнього впливу на безпеку.

3. Фінансова стабільність. Економічна безпека нерозривно пов'язана з фінансовою стабільністю. Центральні банки багатьох країн активно працюють над запобіганням фінансових криз через впровадження макропруденційного

регулювання, моніторинг банківської системи та створення механізмів антикризового реагування. Наприклад, у Великій Британії діє Комітет з фінансової політики при Банку Англії, який займається оцінкою системних ризиків.

4. Кібербезпека. У цифрову епоху кіберзагрози стають однією з основних загроз економічній безпеці. Провідні країни світу розробляють національні стратегії кібербезпеки, які передбачають захист критичної інфраструктури, фінансових систем та даних. У Європейському Союзі діє Агентство з кібербезпеки (ENISA), яке координує зусилля країн-членів у цій сфері.

5. Енергетична безпека. Забезпечення стабільного постачання енергоносіїв є ще одним важливим аспектом економічної безпеки. Європейський Союз розробив Енергетичний союз, який спрямований на диверсифікацію джерел енергії, розвиток відновлюваних джерел та підвищення енергоефективності. США, у свою чергу, активно розвивають власний видобуток сланцевого газу та нафти для зменшення залежності від імпорту.

Особливого значення набуває досвід країн Скандинавії, де економічна безпека досягається через високий рівень соціального захисту, прозорість державного управління та ефективну боротьбу з корупцією. Ці приклади демонструють, що забезпечення економічної безпеки є багатогранним процесом, який потребує інтеграції економічних, юридичних та соціальних заходів.

Як зазначено у праці Пугача О.А. (2018) [73], основними загрозами економічній безпеці України є корупція, тіньова економіка, низький рівень інвестиційної привабливості, енергетична залежність і зовнішньополітична нестабільність. Крім того, значний вплив мають глобальні виклики, такі як світові фінансові кризи, торговельні війни та кіберзагрози.

Пирожков С.І. (2003) пропонує методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України, які базуються на аналізі макроекономічних показників. Зокрема, для оцінки стану економічної безпеки використовуються такі індикатори, як рівень державного боргу, обсяг прямих іноземних інвестицій, темпи зростання ВВП та рівень зайнятості населення [74].

Для ефективного впровадження міжнародних практик в Україні необхідно враховувати специфіку національної економіки, політичну ситуацію та культурні особливості. Зокрема, важливим кроком є створення дієвої системи моніторингу економічних загроз. Як зазначено у праці «Основи економічної безпеки» (2003), така система повинна базуватися на сучасних інформаційно-аналітичних технологіях і включати в себе механізми прогнозування ризиків.

Крім того, необхідно посилити роль держави у регулюванні стратегічно важливих галузей економіки. Це може бути досягнуто через розробку довгострокових програм розвитку енергетики, транспорту та інформаційних технологій. Як демонструє досвід країн ЄС, важливим аспектом є також впровадження антикорупційних заходів і підвищення прозорості державного управління.

Ще одним важливим напрямом є розвиток механізмів публічно-приватного партнерства. Як зазначає Пастернак-Таранушенко Г.А. (1998) [75], залучення бізнесу до процесу забезпечення економічної безпеки дозволяє більш ефективно використовувати ресурси та підвищувати стійкість економіки до кризових явищ.

Міжнародний досвід забезпечення економічної безпеки свідчить про необхідність комплексного підходу до вирішення цього питання. Для України важливо враховувати як зовнішні виклики, так і внутрішні проблеми, такі як корупція та низька ефективність державного управління. Імплементация кращих світових практик може стати запорукою сталого розвитку української економіки та підвищення її конкурентоспроможності на міжнародній арені.

Україна стикається з низкою викликів, які ускладнюють забезпечення економічної безпеки. Серед них можна виділити:

- високий рівень корупції;
- недостатню диверсифікацію економіки;
- залежність від зовнішніх ринків;
- значний обсяг тіньового сектору;
- загрози у сфері кібербезпеки;

- військову агресію з боку російської федерації, яка має суттєвий вплив на економічну стабільність.

Ці фактори потребують комплексного підходу до формування стратегії економічної безпеки.

Застосування інтегрованих підходів до формування системи економічної безпеки дозволить Україні не лише зміцнити свої позиції у світовій економіці, але й забезпечити стабільність і добробут для громадян.

3.2. Розробка ефективної законодавчої бази у сфері економічної безпеки

Економічна безпека є ключовим елементом національної безпеки будь-якої держави. В умовах глобалізації, економічної інтеграції та зростання загроз, пов'язаних із фінансовими ризиками, корупцією, впливом капіталу та іншими факторами, створення ефективної законодавчої бази у цій сфері стає критично важливим завданням.

Економічна безпека визначається як стан національної економіки, що забезпечує її стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатність до самовідновлення та сталого розвитку. Як зазначає В.О. Рожков, економічна безпека є багатогранним поняттям, що включає фінансову, енергетичну, продовольчу, інвестиційну та інші складові (Рожков, 2016) [78]. Водночас, А.І. Сухоруков та його колеги наголошують на необхідності інтеграційного підходу до розуміння економічної безпеки, враховуючи як внутрішні, так і зовнішні чинники (Сухоруков, Мошенський, Петрук, 2010) [79].

Законодавча база у сфері економічної безпеки повинна бути адаптована до сучасних викликів та ризиків, таких як глобальні економічні кризи, цифровізація економіки, кіберзагрози та міжнародна конкуренція. Як стверджує Т.В. Сак, важливим аспектом є не лише визначення концептуальних основ економічної безпеки, але й формування системи моніторингу та управління загрозами (Сак, 2013) [80].

Досвід розвинених країн демонструє важливість комплексного підходу до забезпечення економічної безпеки. Зокрема, О.А. Пугач вказує на значущість побудови системи раннього попередження загроз та впровадження ефективних механізмів реагування (Пугач, 2016) [76]. Наприклад, у США функціонує розгалужена система моніторингу економічних ризиків, яка включає аналітичні центри, урядові агенції та спеціалізовані підрозділи. У країнах ЄС акцент робиться на гармонізації законодавства та посиленні співпраці між державами-членами для протидії транснаціональним загрозам.

Україна також може скористатися цим досвідом для вдосконалення власної законодавчої бази. Як зазначають Т.А. Тищук та О.В. Іванов, одним із ключових напрямів є протидія прихованому впливу капіталу через удосконалення податкового законодавства та посилення контролю за фінансовими потоками (Тищук, Іванов, 2012) [67].

Незважаючи на певний прогрес у формуванні законодавчої бази економічної безпеки в Україні, існує низка проблем, які потребують вирішення. Зокрема:

1. Фрагментарність нормативно-правового регулювання. Як зазначає Н.П. Сисоліна, законодавча база у сфері економічної безпеки є недостатньо систематизованою та інтегрованою (Сисоліна, 2014) [73]. Відсутність єдиного закону про економічну безпеку ускладнює координацію дій між різними органами влади.

2. Недостатній рівень інституційного забезпечення. За даними досліджень А.І. Сухорукова та інших авторів, в Україні спостерігається слабка взаємодія між державними органами, відповідальними за забезпечення економічної безпеки (Система економічної безпеки держави, 2010) [54]. Це призводить до дублювання функцій та зниження ефективності заходів.

3. Корупція та тіньова економіка. Як наголошує В.І. Франчук, значна частина національної економіки перебуває у тіні, що створює серйозні загрози для фінансової стабільності держави (Франчук, 2015) [78]. Законодавство повинно передбачати жорсткі санкції за корупційні правопорушення та ухилення

від сплати податків.

4. Відсутність ефективного моніторингу. О. Халіна та її колеги підкреслюють необхідність створення сучасних інформаційно-аналітичних систем для моніторингу стану економічної безпеки на рівні підприємств і держави загалом (Халіна та ін., 2016) [59].

Для підвищення ефективності законодавчого регулювання економічної безпеки в Україні необхідно здійснити такі кроки:

1. Прийняття комплексного закону про економічну безпеку. Цей нормативно-правовий акт має визначати основні принципи, завдання та механізми забезпечення економічної безпеки держави.

2. Посилення інституційної спроможності. Необхідно створити спеціалізований орган або міжвідомчу комісію з питань економічної безпеки, яка координуватиме діяльність усіх зацікавлених сторін.

3. Удосконалення механізмів фінансового контролю. Варто впровадити нові інструменти для запобігання відпливу капіталу за кордон і боротьби з ухиленням від сплати податків.

4. Розвиток інформаційно-аналітичних систем. Це дозволить оперативно виявляти потенційні загрози та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

5. Гармонізація законодавства з міжнародними стандартами. Україна має враховувати досвід ЄС і інших розвинених країн для адаптації своїх нормативно-правових актів до сучасних викликів.

Формування ефективної законодавчої бази у сфері економічної безпеки є складним і багатогранним завданням, яке потребує комплексного підходу та врахування як національного, так і міжнародного досвіду. Аналіз праць провідних науковців свідчить про необхідність систематизації нормативно-правового регулювання, посилення інституційного забезпечення та впровадження сучасних інструментів моніторингу і контролю. Лише за умови реалізації цих заходів Україна зможе забезпечити стійкість своєї економіки до сучасних викликів і загроз.

Ефективна законодавча база у сфері економічної безпеки неможлива без

активної участі бізнесу. Держава повинна створювати умови для діалогу з підприємцями, залучати їх до процесу розробки нормативно-правових актів та враховувати їхні інтереси при формуванні регуляторної політики. Крім того, важливо стимулювати корпоративну соціальну відповідальність бізнесу у питаннях забезпечення економічної безпеки.

Попри важливість розробки ефективної законодавчої бази у сфері економічної безпеки, цей процес стикається з низкою викликів:

1. Недостатність ресурсів: Для впровадження нових механізмів контролю та моніторингу потрібні значні фінансові та людські ресурси.

2. Протидія корупції: Корупція залишається серйозною перешкодою для реалізації ефективного законодавства.

3. Низький рівень правової культури: Відсутність належного розуміння важливості дотримання законодавства серед суб'єктів господарювання може ускладнювати його реалізацію.

Основні напрями вдосконалення законодавства можуть бути такі:

1. Протидія економічним злочинам. Одним із ключових викликів для економічної безпеки є поширення економічних злочинів, таких як корупція, шахрайство, відмивання коштів та ухилення від сплати податків. Для ефективної протидії цим явищам необхідно: запровадити сучасні механізми контролю за фінансовими операціями, зокрема шляхом посилення моніторингу банківської діяльності; удосконалити процедури розслідування економічних злочинів, забезпечивши належну координацію між правоохоронними органами; гармонізувати національне законодавство із рекомендаціями Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF).

2. Захист критичної інфраструктури. Критична інфраструктура, така як енергетичні об'єкти, транспортні мережі та фінансова система, є важливим елементом економічної безпеки. Для її захисту необхідно: розробити чіткі критерії класифікації об'єктів критичної інфраструктури; визначити відповідальність операторів критичної інфраструктури за забезпечення її безпеки; запровадити механізми страхування ризиків для об'єктів критичної

інфраструктури.

3. Стимулювання інвестиційної безпеки. Інвестиційна безпека передбачає створення сприятливих умов для залучення капіталу та захисту прав інвесторів. У цьому контексті важливими є такі заходи: удосконалення механізмів захисту прав власності; спрощення дозвільних процедур для ведення бізнесу; розробка спеціальних програм для залучення стратегічних інвесторів.

4. Цифровізація економіки. З розвитком цифрових технологій нові виклики постають у сфері кібербезпеки. Законодавство повинно враховувати такі аспекти: захист даних суб'єктів господарювання від несанкціонованого доступу; регулювання криптовалют і блокчейн-технологій; створення умов для розвитку електронної комерції.

Розробка ефективної законодавчої бази у сфері економічної безпеки є важливим елементом забезпечення сталого розвитку держави та її захисту від внутрішніх і зовнішніх загроз. Для досягнення цієї мети необхідний комплексний підхід, що включає гармонізацію національного законодавства із міжнародними стандартами, посилення боротьби з економічними злочинами, стимулювання інвестиційної активності та захист критичної інфраструктури. Лише за умов тісної взаємодії держави, бізнесу та громадянського суспільства можна створити надійний фундамент для економічної безпеки країни.

Отже, економічна безпека є ключовим елементом національної безпеки будь-якої держави, оскільки вона забезпечує стійкість економіки до зовнішніх і внутрішніх викликів, а також створює умови для сталого розвитку. Дослідження міжнародного досвіду у цій сфері дозволяє виявити ефективні механізми та інструменти, які можуть бути адаптовані до українських реалій.

Проведений аналіз показує, що економічна безпека в розвинених країнах світу базується на кількох ключових аспектах: ефективній системі державного управління, прозорості економічних процесів, сильному правовому регулюванню, а також активній участі громадянського суспільства. Зокрема, приклади США, Німеччини, Японії та інших країн демонструють важливість інтегрованого підходу до забезпечення економічної безпеки, який включає політику

державного контролю, стимулювання інновацій і підтримку малого та середнього бізнесу.

Україна, враховуючи специфіку свого економічного та геополітичного становища, стикається з низкою викликів, таких як корупція, неефективне використання ресурсів, недостатній рівень інвестиційної привабливості та загроза зовнішньої агресії. У цьому контексті імплементація міжнародного досвіду може стати важливим кроком на шляху до зміцнення економічної безпеки. Однак для цього необхідно враховувати національні особливості, адаптуючи зарубіжні моделі до українських умов.

Одним із ключових висновків є необхідність створення чіткої стратегії економічної безпеки України, яка включатиме наступні елементи:

1. Інституційне зміцнення. Створення незалежних антикорупційних органів та підвищення ефективності судової системи є критично важливими для забезпечення прозорості та законності економічних процесів.

2. Диверсифікація економіки. Україна повинна зменшити залежність від експорту сировини, стимулюючи розвиток високотехнологічних галузей та інновацій.

3. Розвиток публічно-приватного партнерства. Міжнародний досвід показує, що співпраця між державою та бізнесом може стати потужним інструментом у вирішенні соціально-економічних проблем.

4. Імплементація сучасних технологій. Використання цифрових технологій у фінансовому секторі, державному управлінні та інших сферах сприятиме підвищенню ефективності управління ресурсами.

5. Міжнародне співробітництво. Активна участь у міжнародних організаціях та інтеграція до глобальних економічних процесів допоможуть Україні отримати доступ до передового досвіду та ресурсів.

Запозичення міжнародного досвіду має бути не механічним копіюванням моделей інших країн, а їх адаптацією з урахуванням національних інтересів та особливостей. Лише системний підхід до забезпечення економічної безпеки дозволить Україні зміцнити свої позиції на міжнародній арені та забезпечити

сталий розвиток у довгостроковій перспективі.

Економічна безпека є ключовим елементом національної безпеки, що визначає стабільність фінансової системи, конкурентоспроможність економіки та соціальну гармонію. Розробка ефективної законодавчої бази у цій сфері є необхідною умовою для забезпечення сталого розвитку держави, захисту її економічних інтересів та протидії сучасним викликам і загрозам.

Необхідність системного підходу до законодавства. Законодавча база у сфері економічної безпеки має бути побудована на системному підході, що враховує взаємозв'язок між економічними, правовими та соціальними аспектами. Фрагментарність нормативно-правових актів призводить до виникнення прогалин та суперечностей, які можуть бути використані для дестабілізації економічної системи.

Пріоритетність адаптації до сучасних викликів. Ефективна законодавча база повинна враховувати швидкі зміни у глобальній економіці, зокрема цифровізацію, глобалізацію та кіберзагрози. У цьому контексті особливу увагу слід приділити розробці нормативно-правових актів у сфері кібербезпеки, захисту критичної інфраструктури та регулювання цифрових активів.

Інтеграція міжнародного досвіду. Україна має активно переймати найкращі практики інших країн у сфері економічної безпеки, адаптуючи їх до національних умов. Важливим є гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами, зокрема у контексті інтеграції до Європейського Союзу.

Роль превентивних заходів. Законодавча база повинна бути спрямована не лише на реагування на загрози, але й на їх попередження. Це передбачає створення механізмів раннього виявлення ризиків, посилення фінансового моніторингу та розробку стимулюючих заходів для бізнесу з метою дотримання норм.

Забезпечення прозорості та підзвітності. Для ефективного функціонування системи економічної безпеки необхідно запровадити прозорі механізми контролю за виконанням законодавчих норм. Це включає посилення

відповідальності за порушення економічних правопорушень та забезпечення незалежності органів, що відповідають за контроль і моніторинг.

Підвищення правової культури. Важливим аспектом є формування високого рівня правової культури серед суб'єктів господарювання та громадянського суспільства. Це сприятиме не лише дотриманню законодавства, але й активній участі громадян у процесах забезпечення економічної безпеки.

Необхідність інституційного зміцнення. Ефективна реалізація законодавчих норм можлива лише за умови створення потужних інституцій, здатних оперативно реагувати на загрози економічній безпеці. Це передбачає модернізацію існуючих органів, підвищення їхньої професійної спроможності та впровадження новітніх технологій.

Таким чином, розробка ефективної законодавчої бази у сфері економічної безпеки є багатогранним завданням, що потребує комплексного підходу, міждисциплінарного співробітництва та врахування сучасних викликів. Впровадження запропонованих заходів сприятиме зміцненню економічної стійкості України, підвищенню її міжнародного авторитету та забезпеченню добробуту громадян.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного аналізу сформульовано такі висновки:

Економічна безпека є ключовим елементом національної безпеки України, адже вона забезпечує стійкість держави до внутрішніх і зовнішніх загроз, сприяє стабільному розвитку економіки та формує базу для соціального добробуту громадян. У сучасних умовах глобалізації та зростання геополітичної напруженості питання економічної безпеки набуває особливої актуальності.

По-перше, економічна безпека виступає основою для захисту національних інтересів України. Вона охоплює широкий спектр аспектів, зокрема фінансову стабільність, енергетичну незалежність, продовольчу безпеку, захист стратегічних галузей економіки та ефективне управління ресурсами. Відсутність належного рівня економічної безпеки може призвести до підризу суверенітету держави, втрати контролю над ключовими секторами економіки та послаблення її позицій на міжнародній арені.

По-друге, важливою складовою економічної безпеки є протидія зовнішньоекономічним загрозам, таким як економічний тиск з боку інших держав, недобросовісна конкуренція, санкційна політика та незаконний відтік капіталу. Для України, яка перебуває в умовах військової агресії з боку Російської Федерації, ці виклики мають особливе значення. Захист національного виробника, розвиток експорту та диверсифікація зовнішньоекономічних зв'язків є пріоритетними завданнями державної політики у сфері економічної безпеки.

По-третє, внутрішні загрози економічній безпеці України також потребують системного підходу до їх вирішення. Серед таких викликів можна виділити корупцію, тіньову економіку, незадовільний стан інституційної спроможності держави та недостатню ефективність правового регулювання. Для забезпечення належного рівня економічної безпеки необхідно проводити структурні реформи, спрямовані на підвищення прозорості економічних процесів, зміцнення верховенства права та створення сприятливого

інвестиційного клімату.

По-четверте, важливим аспектом є роль стратегічного планування у забезпеченні економічної безпеки. Розробка та впровадження довгострокових програм економічного розвитку, які враховують потенційні ризики та загрози, дозволить створити стійку основу для економічної стабільності. Особливу увагу слід приділити розвитку інноваційних галузей, підтримці малого і середнього бізнесу, а також інтеграції України у світові економічні процеси на засадах взаємовигідного партнерства.

Отже, економічна безпека є фундаментальною складовою національної безпеки України, оскільки вона забезпечує стійкість економічної системи, соціальну стабільність та здатність держави протистояти внутрішнім і зовнішнім викликам. У сучасних умовах глобалізації та зростання геополітичних ризиків економічна безпека набуває стратегічного значення, впливаючи на всі сфери суспільного життя. Аналіз основних загроз, таких як фінансова нестабільність, енергетична залежність, кіберзагрози та корупція, свідчить про необхідність інтегрованого підходу до формування механізмів її забезпечення. Важливим є впровадження ефективної нормативно-правової бази, що регулюватиме економічні процеси, а також розвиток інституційної спроможності держави. Успішне забезпечення економічної безпеки сприятиме сталому економічному розвитку, підвищенню добробуту населення та зміцненню суверенітету України на міжнародній арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Business Dictionary. URL: <http://www.businessdictionary.com/definition/economic-security.html>.
2. Goodwin C. D. National Security in classical political economy. Economics and National Security. A history of their interaction. Annual Supplement to Vol. 23. History of political economy. Durham: Duke University press 1991, p. 23–35.
3. Hartwig Altenmüller: Aha. In: Wolfgang Helck (Hrsg.): Lexikon der Ägyptologie (LÄ) Band I, Harrassowitz, Wiesbaden 1975, ISBN 3-447-01670-1, pp. 96-98.
4. Jiang Y. Economic Security: Redressing Imbalance. China Security. 2007. Vol. 3. № 2. P. 66–85.
5. Machowski H. Ost-West Handel: Entwicklung, Interessenlagen. Aussichten. Aus Politik. Zeitgeschichte. Bonn. 1985. № 5. P. 39–44.
6. Murdoch C., Knorr K., Trager F. Economic factors as objects of security: Economics security & vulnerability. Economics interests & national security. Lawrence. 2001. 867 p.
7. Raczkowski K. Percepcja bezpieczeństwa ekonomicznego i wyzwania dla zarządzania nim w XXI wieku. Bezpieczeństwo ekonomiczne. Wyzwania dla zarządzania państwem. Warszawa : Wolters Kluwer, 2012.
8. Stachowiak Z. Bezpieczeństwo ekonomiczne . Ekonomika obrony. Warszawa: Akademia Obrony Narodowej, 1994. S. 189.
9. Wolfers A. Diskort and Collaboration, Essays on International Politics [Text]. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1962. P. 150.
10. Yakoviyk I. V., Chyzhov D. A., Karpachova N. I, Hlushchenko S. V., Chaliuk Y. O. (2020). National security policy in Ukraine: a change in the system of power relations of the modern world. Revista San Gregorio. №.42. Pp. 224–235.
11. Yakoviyk I., Bilousov Ye., Yefremova K. Uropean integration as a challenge for the implementation of economic state sovereignty. Access to Justice in Eastern Europe. 2022. Vol. 5, Iss. 3. P. 8–18.

12. Żukrowska K. *Ekonomia jako sfera bezpieczeństwa państwa* / K. Raczkowski, K. Żukrowska, M. Żuber. *Interdyscyplinarność nauk o bezpieczeństwie*, Difin, Warszawa, 2013. 326 s.
13. Акімова Л.М. Етапи становлення економічної безпеки держави: зарубіжний та вітчизняний досвід. Державне удосконалення та розвиток, 2016. С. 2.
14. Амоша О.І. Економічна безпека: концептуальне визначення та механізм забезпечення. Фундаментальні орієнтири науки (гуманітарний та соціально-економічний напрями) : Збірник статей за матеріалами проєктів Державного фонду фундаментальних досліджень. 2015. С. 340–354.
15. Андрійчук В.Г. Економічна безпека України: стан, критерії виміру та превентивні заходи її зміцнення. Економіка, фінанси, право. 2013. № 6. С. 12–17.
16. Арєф'єва О.В., Кузенко Т.Б. Планування економічної безпеки підприємств. К.: Вид во Європ. ун-ту, 2005. 170 с.
17. Барановський О. Визначення показників економічної безпеки. Економіка. Фінанси. Право. 1999. № 8. С.14-16.
18. Бойко В.В. Еволюція розвитку та сутність економічної безпеки держави. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2015. № 4. Т. 1. С. 162–167.
19. Буковська О. Д., Пойда-Носик Н.Н. Економічна безпека України у контексті транс-кордонного співробітництва. Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка. 2011. Вип. 32. С. 50–55.
20. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: монографія. Львів: Арал, 2008. 386 с.
21. Вівчар О. І. Прагматизм прискорення бізнесу при моніторингу його економічної безпеки в контексті трансформаційних змін. Сталий розвиток економіки. 2014. №1. С.194–199.

22. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку. Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. К. 2008. 48 с.
23. Гаман Н.О. Міжнародний досвід формування економічної безпеки держави: перспективи для України. Електронне «Державне управління: удосконалення та розвиток». № 5. 2018.
24. Геєць В. М. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : монографія / В. М. Геєць, М. О. Кизим, Т. С. Клебанова, Т. С. Черняк; Н.-д. центр індустр. пробл. розвитку НАН України. Х. : ВД "ИНЖЭК", 2006. 240 с.
25. Гладченко, Т.М. Науково-методичні основи створення механізму державного управління і регулювання системи безпеки підприємницької діяльності: регіональний аспект: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 «Механізми державного управління». Донецьк, 2004. 20 с.
26. Гончарук Я.А., Флейчук М.І. Диференціація підходів до визначення аналізу категорії «економічна безпека держави». Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. 2009. № 2. С. 15–30. URL: <https://www.lvduvs.edu.ua/seriya-ek/474-vipusk-1-2009-ekonomichni-nauki>.
27. Гордієнко С. Г. Забезпечення економічної безпеки України Службою безпеки. Економічні злочини: попередження і боротьба з ними. К., 2001. 121 с.
28. Губарева І.О., Доровської В.А. Теоретичне визначення змісту поняття «економічна безпека». Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2009. № 2. С. 31–40.
29. Губський Б.В. Економічна безпека України: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення : монографія. Київ : ДП «Укрархбудінфор», 2001. 122 с.
30. Економіка та економічна безпека держави. Теорія та практика: монографічний навчальний посібник / С. Давиденко та ін. Ужгород, 2017. 390 с.
31. Економічна безпека підприємства: начальний посібник / М. І. Небава, Ю. В. Міронова. Вінниця : ВНТУ, 2017. 73 с. (с.18-28).

32. Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності в умовах глобальної фінансової кризи: монографія / О.А. Кириченко, О.І. Захаров, М.П. Денисенко та ін. К.: Дорадо-Друк, 2012. 412 с.
33. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення: монографія / В.Т. Шлемко, І.Ф. Бінько. К.: НІСД. 1997. 144 с.
34. Єрмошенко М. М. Визначення загрози національним інтересам у фінансово-кредитній сфері. Економіка України. 2013. № 1. С. 24–32.
35. Єрмошенко М. М. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство : монографія / М. М. Єрмошенко, К. С. Горячева ; Нац. академія управління. К.: НАУ, 2010. 232 с.
36. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. Київ : КНТЕУ, 2001.
37. Єфремова К. В. Детермінанти впливу на економічний суверенітет у воєнний та повоєнний час. Право та інновації. 2022. № 4 (40). С. 7–12.
38. Жаліло Я. Стратегія забезпечення економічної безпеки України. Пріоритети та проблеми імплементації. Стратегія національної безпеки України в контексті досвіду світової спільноти. К.: Сатсанга, 2001. 224 с.
39. Жаліло Я.А. До формування категоріального апарату науки про економічну безпеку. Стратегічна панорама. 2004. № 3. С. 97–104.
40. Жаліло Я.А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави: монографія. К.: НІСД, 2009. 336 с.
41. Живко З.Б. Методологія управління економічною безпекою підприємства : монографія / З.Б. Живко. Львів: Ліга-Прес, 2013. 471 с.
42. Забродский В. А., Кизим Н. А. Развитие крупномасштабных экономико-производственных систем. Харьков: Бизнес Информ, 2000. 72 с.
43. Ілляшенко С. Н. Складові економічної безпеки підприємства і підходи до їх оцінки. Актуальні проблеми економіки. 2003. № 3. С. 12–19.
44. Козак Л.С., Федорук О.В. Тенденції розвитку й ефективність забезпечення європейської економічної безпеки в умовах глобалізації економіки.

Управління проектами, системний аналіз і логістика: наук.журнал. Технічна серія. 2019. Вип. 10. С. 505-512.

45. Козаченко Г. В., Ляшенко О. М. Економічна безпека підприємства: сутність і механізм забезпечення: монографія. Київ: Лібра, 2013. 280 с.

46. Ляшенко О.М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства : монографія ; 2-е вид., пере роб. Київ : НІСД, 2015. 348 с.

47. Мартинюк В.П. Оцінка стану національної економіки на основі інтегрального показника економічної безпеки держави. Економіка, менеджмент, підприємництво. 2013. №25 (I). С. 179–188.

48. Марченко В.М., Бігун А.В. Світовий досвід забезпечення соціально-економічної безпеки підприємства. Молодий вчений. 2015. № 1(16). С. 18–21.

49. Мельник О.О. Система загроз економічної безпеки. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI_Press/14038/1/vestnik_HPI_2011_25_Melnyk_Systema.pdf.

50. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Мінекономіки України № 60 від 2.03.2007. URL: http://www.uazakon.com/documents/date_6s/pg_gewqwi/.

51. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України № 1277 від 29.10.2013. URL: <http://www.me.gov.ua/file/link/222830/file/1277.TIF>.

52. Мірошниченко, О. Економічна безпека України: стан і дослідження питання. URL: <https://news.pn/ru/public/79872>.

53. Новікова О. Ф., Покотиленко Р. В. Економічна безпека: концептуальне визначення та механізм забезпечення : монографія. Донецьк : ІЕП НАН України, 2006. 407 с.

54. Олійничук О. Система економічної безпеки держави та рівні її формування: концептуальні аспекти. Галицький економічний вісник. Т.: ТНТУ, 2015. Том 48. № 1. С. 93-100.

55. Основи економічної безпеки: підруч. / О. М. Бандурка, В. Є. Духов, К. Я. Петрова, І. М. Червяков. Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. 236 с.
56. Основні типи ризиків та загроз економічної безпеки підприємств. URL: https://stud.com.ua/21673/ekonomika/osnovni_tipi_rizikiv_zagroz_ekonomichniy_bezpetsi_pidpriyemstva
57. Пастернак-Таранушенко Г.А. Економічна безпека держави. Методологія забезпечення: монографія. Київ: Київський економічний інститут менеджменту, 2003. 320 с.
58. Пастернак-Таранушенко Г. Економічна безпека держави: проблеми та механізми їх розв'язання. Вісник НАН України. 1998. № 11–12. С. 67–71.
59. Пирожков С.І. Методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України. Київ : НПІМБ, 2003. 42 с.
60. Предборський В.А. Економічна безпека держави : монографія. Київ : Кондор, 2005. 391 с.
61. Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України: Постанова Верховної Ради України від 16.01.1997 № 3/97-ВР. // Відомості Верховної Ради. 1997. № 10. С. 85.
62. Пугач О.А. Класифікація та систематизація загроз економічній безпеці держави в системі національної безпеки. Економіка і організація управління. №2 (18). 2018. С. 209–217.
63. Пугач О.А. Світовий досвід упередження загроз економічній безпеці національної економіки. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. Випуск 12. Частина 3. 2016. С. 43–46.
64. Рожков В.О. Підходи до визначення сутності поняття економічної безпеки. Вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. 2016. Вип. 10. С. 478–480.
65. Сак Т.В. Економічна безпека України: поняття, структура, основні тенденції. Інноваційна економіка. 2013. № 6. С. 336–340.

66. Сисоліна Н. П. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник. Кіровоград: КНТУ, 2014. 226 с.
67. Система економічної безпеки держави / За заг. ред. д. е. н. проф. А.І. Сухорукова; Національний інститут проблем міжнародної безпеки при РНБО України. К.: Стилос, 2010. С. 366–394.
68. Сухоруков А.І., Мошенський С.З., Петрук О.М. Національна економічна безпека. Житомир : Рута, 2010. 384 с.
69. Тищук Т. А., Іванов О. В. Шляхи протидії прихованому впливу капіталу з України: аналітична доповідь. Київ: НІСД, 2012. 88 с.
70. Франчук В.І. Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності: підручник Львів: ЛьвДУВС, 2015. 236 с.
71. Халіна О., Штангрет А., Сухомлин Л., Мельников О. Теоретико-методичні засади формування організаційного забезпечення управління економічною безпекою машинобудівного підприємства : моногр.. Львів : Укр. акад. друкарства, 2016. 220 с.
72. Чубукова О.Ю., Воронкова Т.Є. Система економічної безпеки (екосистейт): сутність, структура. Ефективна економіка. 2014. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_2_82.
73. Шлемко В.Т., Бінько І.Ф. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення : монографія. Київ : НІСД, 1997. 144 с.
74. Яковюк І. В., Білоусов Є. М. Національна безпека України в умовах нових викликів європейській та євроатлантичній солідарності : монографія. Харків : «ФО-П Рубан В.В.», 2022. 148 с.
75. Яковюк І. В., Єфремова К. В., Новіков Є. А. Економічна безпека і роль колективного Заходу у поствоєнному відновленні України. Право та інновації. 2022. № 2 (38). С. 19-26.
76. Яковюк І. В., Туренко А. Ю. Економічна безпека України як передумова забезпечення її суверенітету. Проблеми законності. 2021. № 154. С. 8–36.

77. Яковюк І. В., Цвеліх М. П. Енергетична безпека Європейського Союзу в умовах російської агресії проти України. Проблеми законності. 2023. Вип. 160. С. 170-191.
78. Яремко І.І. Формалізація оцінки економічної безпеки соціально-економічних систем: концептуальні засади і підходи. Національний університет «Львівська політехніка». 2012. С. 276-280.
79. Shmatkov, D., Cabrera Zagalaz, A. (2022). Notice-and-Takedown Procedures in Ukraine, Spain, China and the US. Law and innovative society. 1 (18), 22–33.
80. Мунтіян В.І. Економічна безпека України. Київ : КВШ, 1998. 462 с.